Nationaal Park

De Alde Feanen

Ontwikkelplan 2015-2022

Koers zetten naar

een toekomstbestendig

Nationaal Park De Alde Feanen

Datum: september 2015
Versie: 1.0
Auteur: J. Jepma en J. de Bruin
Content: Werkgroepen en secretariaat NP De Alde Feanen

Inhoudsopgave

Voorwoord – 4
De Alde Feanen in 2022 – 5
Waarom een ontwikkelplan - 7
Werken met scenario's - 8
Huidige ambities en randvoorwaarden - 11
Inhoudelijke dragers, keuzes op maat - 12
Marketing en promotie - 18
Een slagvaardige organisatie - 22
Financiën en acquisitie – 27

Bijlagen:
1) Aandachtspunten werkgroepen - 31
2) Marketing - 32
3) Verslag scenario-ontwikkeling - 40
4) Convenant - 45

Het gebied

Waterlelies in een petgat

"Karakteristiek voor dit gebied zijn de petgaten. Dit zijn de langgerekte plassen waar vroeger het veen werd uitgebaggerd. De waterlelies zijn nu de bewoners van de petgaten. Waterlelies worden ook wel de koningin onder de waterplanten genoemd. Vanaf april verschijnen de eerste majestueuze bladeren verkennend aan de oppervlakte"

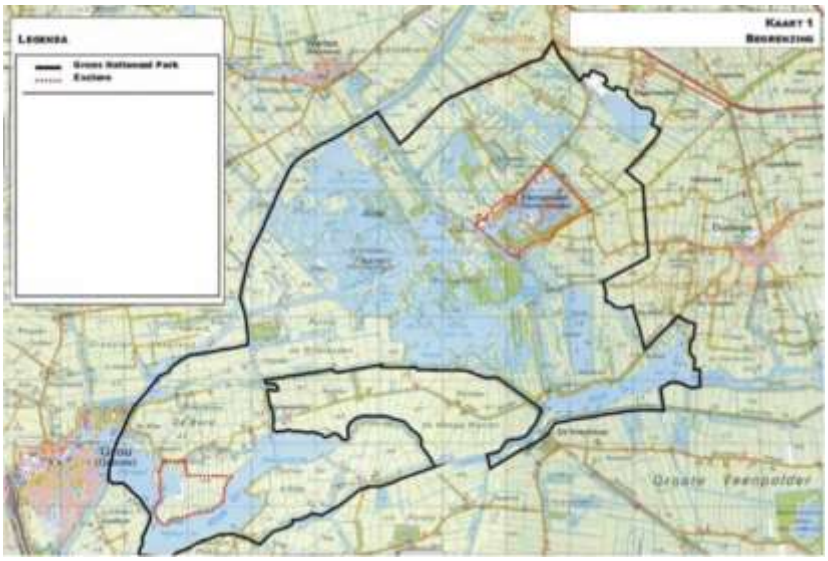

Voorwoord van de voorzitter

Dhr. S. Swierstra

"NP De Alde Feanen moet een aantrekkelijk samenhangend gebied worden, waar natuur, landschap, recreatie en toerisme elkaar versterken tot een factor van betekenis"

Er breken nieuwe tijden aan voor iedereen die betrokken is bij de Nationale Parken in Nederland. De samenleving verandert, overheden kiezen voor nieuwe taken en rollen, ondernemers en maatschappelijke organisaties zoeken nieuwe wegen om meerwaarde te leveren en de betrokkenheid van inwoners bij hun woon- en leefomgeving en hun verantwoordelijkheid daarvoor is groter dan ooit tevoren. Te midden van die dynamiek proberen we ook als Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen een koers te bepalen die ons sterker maakt voor de toekomst. Een toekomst met ruimte voor de natuur én voor de samenleving.

Met het verkennen van die koers zijn we halverwege 2013 begonnen. Veranderingen in de financieringsstructuur benadrukten de urgentie om eens goed met onszelf aan de slag te gaan. We hebben de blik niet alleen naar binnen gericht, maar juist ook de omgeving in onze oriëntatie betrokken. En daar hebben we veel van geleerd. We hebben gezien dat ondernemers, bewoners, toeristen, natuurbeheerders, overheden en andere belanghebbenden met enorm plezier en trots bijdragen aan de kwaliteit van het Nationaal Park. Ieder doet dat op z'n eigen manier en met eigen motieven. In het Overlegorgaan komen al die partners bij elkaar, om af te stemmen hoe je al die inspanningen zorgvuldig kunt organiseren. In dat samen organiseren schuilt wel een opgave, zo heb ik ontdekt. Het is belangrijk om een gemeenschappelijke stip op de horizon te hebben, zodat er een kader is van waaruit je met elkaar actie kunt ondernemen. Zo'n kader geeft inhoud en bovendien regisseert zo'n kader het belang van samenwerking.

Er is veel overeenstemming over de opgaven van het Nationaal Park. De natuur staat in die opgaven ondubbelzinnig centraal. Maar het is fijn als die natuur ons ook de ruimte biedt om er maximaal van te kunnen genieten en er een boterham in te verdienen. Immers, die prachtige natuur is ook voor velen in deze omgeving een belangrijke bron van inkomen. Natuur, economie en samenleving zijn in De Alde Feanen onlosmakelijk met elkaar verbonden. En juist in die onderlinge verbondenheid schuilen onze grootste kansen.

Als vervolg op onze ervaringen uit 2013 hebben we dit voorjaar de luiken nog wat verder opengegooid. Een brede projectgroep kreeg de opdracht om een ontwikkelplan te schrijven en daarin rekening te houden met zekere en onzekere ontwikkelingen om ons heen. De projectgroep moest zich buiten de comfortabele zone oriënteren en kennis halen bij specialisten, ervaringsdeskundigen en gebruikers van het gebied. U weet net als ik, dat je dan in een kritische omgeving opereert met een variëteit aan opvattingen en belangen. De inspanningen van de projectgroep hebben een coherent en wenkend toekomstperspectief opgeleverd. Op onderdelen al heel concreet, op andere punten nog open en ontwikkelingsgericht. Ik ben daar trots op. Het is een flinke gereedschapskist geworden om koers mee te zetten naar de toekomst. Het Nationaal Park wint in die route aan herkenbaarheid en positie: Een begrip in Fryslân en ver daar buiten, een echt Nationaal Park met die bijzondere Friese kwaliteiten die ook internationaal scoren. Een echt visitekaartje van de provincie Fryslân.

Het Overlegorgaan is daarbij het vehikel waarin we de noodzakelijke samenwerking organiseren. Samen doen, samen aan het werk!

Ik vaar die koers graag met u mee!

Sipke B. Swierstra
Voorzitter Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen

De Alde Feanen in 2022

Jan Durkspolder

"De Jan Durkspolder ligt in het zuidelijke deel van het Nationaal Park. De polder bestaat voor het overgrote deel uit ondiep open water en plasdras staande vegetatie. Een grote aantrekkingskracht op allerlei vogels"

De Alde Feanen vormen een bijzonder gebied, dat ook in Fryslân zijn gelijke niet kent. Levendige dorpen, bijzondere natuur, een rijke cultuurgeschiedenis en unieke mogelijkheden om van die rijkdom te genieten vanaf het water en het land. Het is mogelijk om die natuur in alle stilte te beleven, op de mooiste plekjes aan stille oevers, maar ook op gezellige terrassen en culturele evenementen. Met natuur en cultuur, dorpse rust en stedelijke dynamiek en uiteenlopende belevingssnelheden onder handbereik, biedt Nationaal Park De Alde Feanen het beste van de wereld.

In 2022 zijn steeds meer waardevolle planten en diersoorten teruggekeerd in de Alde Feanen. Die rijke ecologie is van internationale betekenis: de natuur 'groeit' hier letterlijk. Dat is mede het positieve gevolg van de goede samenwerking in het gebied, rondom duurzame bedrijvigheid, het BIP, LIFE+, Natura 2000, de Kaderrichtlijn Water, de herinrichting, de investeringsagenda, de manier waarop met de beroepsvaart wordt omgegaan, Culturele Hoofdstad 2018, ondernemers en bewoners.

Natuur en economie zijn hier in balans. De intrinsieke waarde van het natuurgebied geeft de randvoorwaarden aan om succesvol te ondernemen, prettig te kunnen wonen en werken en uitstekend te recreëren. Natuur en economie zijn meer dan in balans: ze zijn met elkaar verbonden.

De basis hiervoor is gelegd in 2014. Het Ontwikkelplan 2015-2022 gaf de kaders en handvatten om in afstemming met lokale en maatschappelijke belangen sterke regie en nieuwe ambities te ontwikkelen op het beheer en de ontwikkeling van Nationaal Park De Alde Feanen.

Het resultaat van die inspanningen is rijk en divers. Recreatieondernemers in de hele cirkel Leeuwarden-Grou-Drachten hebben de kansen van verbeterde toegankelijkheid van De Alde Feanen verzilverd. Er zijn aantrekkelijke arrangementen ontwikkeld, die sterk hebben bijgedragen aan seizoensverbreding en verlenging. We merken dat vooral gasten met een neus voor kwaliteit De Alde Feanen weten te vinden. Vanuit het cultureel kwartier in Leeuwarden en Drachten kun je met elektrische watertaxi's naar De Alde Feanen varen. Culturele Hoofdstad 2018 heeft Europa laten zien dat je in Fryslân cultuurtoerisme kunt combineren met een uniek verblijf in de natuur. De schitterende natuur van De Alde Feanen is het decor voor twee evenementen die voor Culturele Hoofdstad 2018 zijn ontwikkeld: een Fries winterfeest en een zomers festival waarin de belevenis van cultuur en natuur elkaar versterken. Ook de verbetering van vaarwegen uit de omgeving Drachten (o.a. het realiseren van Oudega aan het water) heeft veel nieuwe dynamiek gebracht.

Bewoners van de omliggende gemeenten, zoals Leeuwarden, Smallingerland en Tytsjerksteradiel hebben De Alde Feanen ook (her)ontdekt en komen steeds vaker genieten van de natuur en ruimte in hun 'voortuin'. Om te wandelen, fietsen, varen en schaatsen, voor een excursie van It Fryske Gea, verjaardagspartijtjes, of gewoon om te genieten in de horeca. Scholen uit de wijde omgeving kiezen voor het sterke en betaalbare aanbod voor natuurbeleving op locatie en avontuurlijke schoolreizen.

De verbeterde marketing en positionering van De Alde Feanen heeft ook frisse energie gegeven aan de lokale samenleving. De kwaliteit van samenwerking binnen het Overlegorgaan Nationaal Park, de levendigheid die recreatie en toerisme in alle seizoenen met zich meebrengt en de voortvarende ontsluiting van de recreatieve infrastructuur, versterken de leefbaarheid en toekomstwaarde van de dorpen.

De lokale economie profiteert flink, ook met kleinschalige, ambachtelijke en streekeigen initiatieven: een theetuin, zuivel van koeien die hier in het land staan, fiets- en bootjesverhuur, bed&brochje, picknickmanden voor aan boord, verse maaltijden voor kampeerders en bootjesmensen, fakkelverkoop voor een avondschaatstocht. Ook andere dan recreatieve bedrijvigheid profiteert flink, want de partners in het Overlegorgaan besteden infrastructureel- en onderhoudswerk zoveel mogelijk uit aan regionale ondernemers en geven daarmee een extra impuls aan de eigen economie. Dat begint nu een vliegwieleffect te laten zien.

We noteren april 2022. Het Nationaal Park De Alde Feanen ligt stevig op koers!

Dit ontwikkelplan levert energie voor ontwikkelingsgerichte samenwerking. Het plan beantwoordt onder andere de volgende vragen:
Wat willen we met het gebied?
Hoe combineert dit met de ambities en beleidsopgaven?
Op welke manier gaan de partijen daar concreet invulling aan geven?
Wat betekent dit qua middelen (personeel/financieel)?

"Nationaal Park De Alde Feanen is een visitekaartje van Fryslân. De rijke cultuurhistorie van de streek heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van een uniek en waterrijk natuurgebied, dat in Europa zijn gelijke niet kent. De natuurlijke kwaliteit van Fryslân beleef je hier optimaal op, aan en rondom het water of in één van de levendige dorpen in het gebied. Wie natuur en cultuur wil combineren kan ook snel schakelen tussen het natuurgebied en de nabijheid van de Friese steden. Bewoners, ondernemers en hun gasten genieten van het Nationaal Park in alle seizoenen. In het Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen maken de vele samenwerkingspartners zich er sterk voor om de vele kwaliteiten verder te versterken en (inter)nationaal uit te dragen".

Waarom een ontwikkelplan

De Rijksoverheid heeft zich organisatorisch en financieel grotendeels uit de Nationale Parken teruggetrokken en haar taken overgedragen aan de provincies. In heel Nederland leidt dat tot een divers beeld aan ontwikkelingen. De Nationale Parken en hun Overlegorganen zijn bezig met een herbezinning op hun toekomst en de ambities die daar bij horen. Ook in Fryslân leidt dat tot dynamiek.

De provincie Fryslân onderschrijft het belang van de Nationale Parken voor de provincie en is bereid daar ook in de toekomst in te blijven investeren. De Nationale Parken zijn immers parels als het gaat om de natuurwaarden en het vignet Nationaal Park geeft (inter)nationaal een belangrijke status voor natuur, landschap, cultuur en toerisme. Belangrijk dus om daarin te blijven investeren, vindt de provincie Fryslân. De provincie verbindt aan die eigen investering wel randvoorwaarden. Het provinciaal bestuur hecht aan het uitgangspunt dat ook andere partners en partijen (zoals gemeenten, beheerders, recreatiesector) mee investeren. De veranderende rol van de overheden, noodzakelijke bezuinigingen, nieuwe vragen van recreanten én de uitdagingen voor ondernemers en andere gebiedspartijen, vragen om andere en meer inzet en betrokkenheid van de partners in het Nationaal Park.

Voor de provincie Fryslân zijn de Nationale Parken belangrijke visitekaartjes met een grote economische waarde: ze zijn publiekstrekkers en kunnen een katalysator vormen voor nieuwe recreatieve ontwikkelingen. De provincie ziet in de Nationale Parken prima kansen om ecologie en economie meer met elkaar te verbinden en op die manier een breed draagvlak in de streek te bouwen voor het Nationaal Park en samen nieuwe perspectieven te ontwikkelen. Uit de oriëntatie naar een toekomstbestendige en slagvaardige organisatie van het Nationaal Park De Alde Feanen in 2013, kwam de uitdrukkelijke wens naar voren om een actueel ontwikkelplan voor het Nationaal Park op te gaan stellen. Een plan dat inspeelt op de huidige realiteit en een duidelijke stip op de horizon verschaft. Ontwikkelen is nodig om adequaat in te kunnen spelen op de veranderende omstandigheden. Reden voldoende dus, om met elkaar aan de slag te gaan, en een toekomstbestendige basis te ontwikkelen.

De functionele partijen uit het Overlegorgaan (Provincie Fryslân, Gemeente Leeuwarden, Smallingerland en Tytsjerksteradiel, Wetterskip Fryslân en It Fryske Gea) zien het ontwikkelen van dit plan als hun verantwoordelijkheid. In dit plan spelen de ambities en beleidsvoornemens van deze vertegenwoordigers immers een belangrijke rol. Met dit plan leggen zij hun commitment voor het Nationaal Park voor de periode 2015 – 2022 vast. Het ontwikkelplan geeft de kaders voor de toekomstige ontwikkeling van Nationaal Park De Alde Feanen en toont belanghebbenden (bestuurlijke organisaties, belangenorganisaties, bedrijven, bewoners) wat hun mogelijkheden en rol in Nationaal Park De Alde Feanen kan zijn. De functionele partijen zien het Nationaal Park als het vehikel voor het verder ontwikkelen, beleven en profileren van het gebied.

Werken met scenario's

Sessies scenarioplanning

"Tijdens de gebiedssessie over scenarioplanning, werden de ideeën geordend in de vier scenario's"

Het ontwikkelplan gaat over een periode van 8 jaar. In onze rap veranderende samenleving is het lastig om zo ver vooruit te kijken. Toch is het nodig, om op basis van (verwachte) ontwikkelingen die (mogelijk) op ons afkomen, verstandige keuzes voor te bereiden door op belangrijke onzekerheden en hoe die op elkaar inwerken, voorbereid te zijn. Simpelweg de lijn van vandaag doortrekken naar de dag van morgen is gelet op het tempo waarin de omgeving zich ontwikkelt (demografisch, technologisch, sociaal, economisch, ecologisch, politiek) een onverstandige keuze.

Uitgangspunt voor de scenarioverkenning die voor dit ontwikkelplan werd uitgevoerd, is dat de ontwikkelingen waarvan de meeste invloed wordt verwacht en tegelijkertijd het meest onzeker zijn (zgn. kernonzekerheden) als uitgangspunt worden genomen om een aantal toekomstbeelden te schetsen in de richting waarvan De Alde Feanen zich zou kunnen ontwikkelen. Onder leiding van het European Tourism Futures Institute (ETFI) van de Stenden Hogeschool zijn twee scenariobijeenkomsten uitgevoerd (één met de projectgroep en één met stakeholders uit de omgeving). Daarin is verkend welke ontwikkelingen in de komende jaren van invloed kunnen zijn op het Nationaal Park De Alde Feanen. De discussie met de projectgroep over die ontwikkeling is samengevat in een praktisch schema, om te kunnen afwegen welke factoren naar verwachting het meest van invloed en tegelijkertijd het meest onzeker zullen zijn. Er is onder andere gediscussieerd over politiek/bestuurlijke ontwikkelingen, de toerist van morgen, technologische ontwikkelingen, economische dynamiek, natuurontwikkeling en healthy ageing (Zie bijlage III).

Beleven van de natuur

"Het gaat om het beleven van de natuur op diverse manieren. Dat gaat van ruiken en proeven tot het zoeken naar planten en dieren en het bewegen in de natuur"

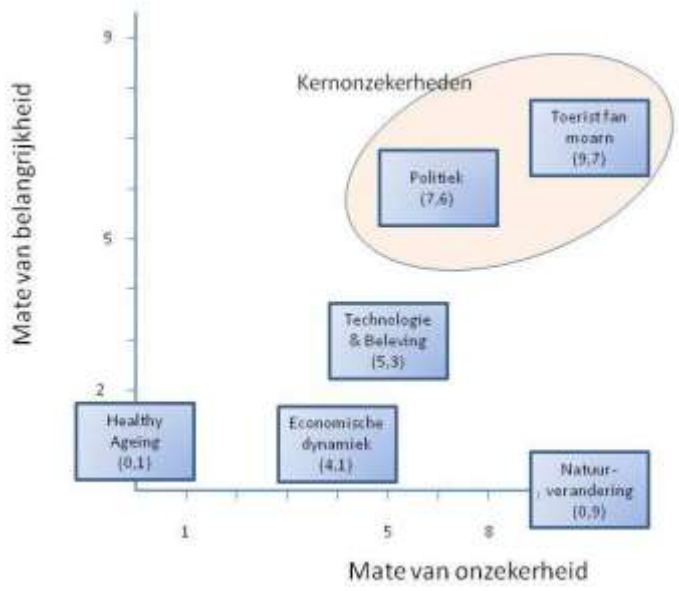

Twee factoren kwamen in die verkenning naar voren als meest invloedrijk op de keuzes en ontwikkelingen in het Nationaal Park en als het meest onzeker:

1. **De rol van de overheid (van sterk sturend tot louter faciliterend)**
2. **De toerist van morgen (van massatoerisme tot specifieke nichemarkt)**

Deze kernonzekerheden zijn in een assenkruis geplaatst. Elk met de tegengestelde richting waarin zich die kernonzekerheden zouden kunnen ontwikkelen. Zo ontstonden vier kwadranten met scenario's die zich mogelijk in de toekomst kunnen ontvouwen. In de uitwerking hebben we die de volgende namen gegeven:

De vier kwadranten

"De vier scenario's geven ieder een toekomstperspectief waar de NP organisatie rekening mee kan houden"

I. **Natuur als decor: met grote overheidsbetrokkenheid en grootschalig toerisme**
II. **Natuur om te bekijken: met grote overheidsbetrokkenheid en niche toerisme**
III. **Natuur als vermaak: met faciliterende overheid en grootschalig toerisme**
IV. **Natuur ter bezinning: met faciliterende overheid en niche toerisme**

Hiernaast staat het assenkruis in schema. Scenario I en III zitten aan de linkerzijde van het kwadrant, scenario II en IV aan de rechterzijde.

Op basis van de discussie met de projectgroep en aanvullend bronnenonderzoek is de essentie van elk scenario in steekwoorden weergegeven. In de tweede workshop hebben de stakeholders uit de streek de scenario's aangevuld met concrete ideeën en suggesties. (Zie bijlage III).

De vier scenario's zijn niet uitgewerkt als keuze. Elk van de scenario´s kan zich in de toekomst meer of minder ontvouwen. Voor het ontwikkelplan houden we de toekomstschets De Alde Feanen 2022 aan, zoals die voor in dit document is opgenomen. Dat beeld is ons wenkende perspectief. De vier scenario´s vormen de inspiratiepaden die elk verschillende kansen en belemmeringen in zich hebben en daarmee mogelijkheden voor de toekomst bieden. Per scenario beschrijven we hierna kort wat de essentiële verschillen per route zijn. In Bijlage III zijn meer details van elk scenario verwoord.

I. Natuur als decor

In dit scenario kiezen de overheden in het gebied vanuit hun grote belang bij toeristische profilering voor een sterke betrokkenheid bij het Nationaal Park. Omdat de natuur zo bijzonder is, wil men dat met trots uitdragen en (inter)nationaal profileren. Het mag wat kosten. Er wordt gemikt op veel meer (internationale) toeristen en vooral langs de randen van het gebied worden daarvoor de nodige voorzieningen getroffen om het gebied toegankelijk en beleefbaar te maken. De Alde Feanen zijn een open lucht attractie. Een hoog (ook technologisch) voorzieningenniveau versterkt het toeristisch aanbod. Ondernemers krijgen alle ruimte om snel te kunnen schakelen in een markt die voortdurend in beweging is. Om de natuur te beschermen is geleiding van het publiek belangrijk en zijn sommige kwetsbare gebieden afgesloten. Met behulp van digitale technologie zijn die gebieden wel op een spannende manier te beleven.

II. Natuur om te bekijken

Ook hier kiezen de overheden voor een grote mate van betrokkenheid. Die betrokkenheid is vooral ingegeven door de wens om inwoners en toeristen mee te laten profiteren en genieten van een uniek natuurgebied. De natuurkwaliteit staat voorop. Natuurgerichte recreatie staat centraal en de toeristische profilering richt zich op rustzoekers, cultuur- en natuurliefhebbers die op zoek zijn naar een unieke beleving en kwaliteit. De overheid is van mening dat dit wat mag kosten en stelt ondernemers en maatschappelijke organisaties in staat om deze kleine nichemarkten met veel kwaliteit te bedienen. Het Nationaal Park is volop beleefbaar, mits de bezoekers zich rekenschap geven van de unieke natuurkwaliteit. Verboden en verordeningen passen daar niet bij, wel een actieve inzet van maatschappelijke partners om te participeren in gebiedsexcursies en het ontwikkelen van nieuwe, natuurgerichte arrangementen. Ondernemers zullen flexibel moeten zijn in het aanbieden van arrangementen en producten, maar hun risico is in zekere zin beperkt door een grotere overheidsbetrokkenheid op de langere termijn.

III. Natuur als vermaak

In dit scenario wordt fors geïnvesteerd op het stimuleren van grootschaliger toerisme. De overheid heeft zich steeds verder teruggetrokken en vindt het een opgave van gebiedspartners en marktpartijen zelf om het Nationaal Park te ontwikkelen. De terreinbeheerder heeft een aantal kwetsbare gebieden minder toegankelijk gemaakt en geeft voor het overige alle ruimte aan ondernemers om het gebied toeristisch te exploiteren. Het ‘plezier’ hebben in de natuur staat hier voorop en dat kan zeer uiteenlopende vormen aannemen. In de promotie van het gebied wordt geprobeerd om grote publieksgroepen aan te spreken die (waarschijnlijk vooral binnenlands toerisme) op zoek zijn naar aantrekkelijke activiteiten en volledig georganiseerde vakanties of korte verblijven. De ondernemer heeft alle ruimte, maar zal snel moeten schakelen om publiekswensen bij te houden. Er zijn richtinggevende afspraken nodig met de terreinbeherende organisatie en met de dorpen om zorgvuldig te laveren op de draagkracht van natuur en leefbaarheid versus economie. Het scenario daagt de partners in het Overlegorgaan voortdurend uit om op zoek te zijn naar nieuwe verdienmodellen om een goed financieel draagvlak onder het Nationaal Park te hebben.

IV. Natuur ter bezinning

Het 4e scenario is een ontwikkelpad dat uitgaat van nichetoerisme in een omgeving waarin de overheid alle ruimte geeft aan ondernemers en waar ondernemers zijn die (mogelijk in combinatie met een zekere ideële gedrevenheid) kiezen voor bezinning- en cultuurtoerisme. Er is veel kleinschalige bedrijvigheid in dit scenario. Het mikt vooral op mensen met een grote portemonnee, die heel specifiek voor een bepaalde kwaliteit kiezen, maar wil nadrukkelijk ook ruimte geven aan mensen met een kleine beurs. Het publiek dat hier op afkomt, komt juist om te genieten van de rust en ruimte. Ze vermijden de drukke gebieden en zoeken groene campings, kleinschalige logies en rekenen op een bijzondere belevenis. Het scenario vraagt om sterk ondernemerschap om dit toerisme te verbinden aan een zakelijk succesvol verdienmodel. De Alde Feanen zijn in dit scenario een rustig gebied, met alle ruimte voor ecologische kwaliteit.

Elk van deze vier scenario’s kan in meer of mindere mate werkelijkheid worden, afhankelijk van bijvoorbeeld politiek-bestuurlijke keuzes en dynamiek in de toeristische sector. Nationaal Park De Alde Feanen wil met dit ontwikkelplan zijn voorbereid, om uit elk van deze scenario’s te kunnen putten, om afgewogen keuzes te maken in de richting van het eigen toekomstbeeld. We zien de scenario’s daarom als inspiratiebron, om de eigen wensen mee te kunnen versterken.

Waterdiertjes vangen

"Na de suvivalbaan tot rust komen in de zoektocht naar de natuur. Een geweldige ervaring voor jong en oud"

Huidige ambities en randvoorwaarden

Het Nationaal Park De Alde Feanen met zijn eigen Beheer- en Inrichtingsplan staat niet op zichzelf, maar is onderdeel van een groter geografisch en sociaaleconomisch gebied. In dat veel grotere gebied zijn allerlei ontwikkelingen, waarbinnen uiteenlopende organisaties opgaven hebben. Bestuurlijke organisaties, marktpartijen, maatschappelijke partijen: er is een veelheid aan programma's en projecten die ook raken aan ontwikkelingen en opgaven in het Nationaal Park. Sommige van die ontwikkelingen zijn zelfs kader stellend.

Deze programma's en projecten bieden kansen voor de ontwikkeling van het Nationaal Park en dus zijn goede afstemming en samenwerking belangrijk. De programma's en projecten in de omgeving maken het mogelijk om werk te maken met werk, deskundigheid van andere partijen te benutten en nieuwe kansrijke stappen te zetten door in inhoud en opgave (verrassende, misschien ook kosteneffectieve) combinaties te zoeken. In het startdocument dat voor dit ontwikkelplan is gemaakt zijn veel van die externe ontwikkelingen en beleidskaders opgenomen. In de uitwerking van het ontwikkelplan is er voor gekozen om de meest essentiële te noemen, die van belang zijn voor versterking van het Nationaal Park De Alde Feanen als het gaat om natuurkwaliteit, ondernemerskansen en promotie. Het gaat om de volgende (meerjarige) programma's en projecten:

Regio ambities Nationaal Park De Alde Feanen:
a. Een sterke focus op de ecologische kwaliteit van natuur en landschap
b. Investeren op de toegankelijkheid van het gebied en omgeving voor recreatief medegebruik
c. Versterken van ondernemerschap
d. Toeristische promotie in de combinatie natuur, cultuur en gastvrijheid

A. Kwaliteit natuur en landschap
1. Beheerplan Natura2000
2. LIFE+
3. Herinrichting Alde Feanen
4. Beheervisie Alde Feanen 2013-2038 It Fryske Gea

B. Water
5. Watergebiedsplan Alde Feanen
6. Kader Richtlijn Water

C. Toegankelijkheid
7. Friese Merenproject (baggeren vaarwegen)
8. Vaarweg Drachten
9. Heropening Polderhoofdkanaal

D. Gebiedsvisies
10. Recreatieve gebiedsvisie Tytsjerksteradiel
11. Masterplan Wetterfront Earnewâld
12. Gebiedsontwikkeling Oudega aan het water
13. Aansluiten en samenwerken met de gebiedsagenda's van Streekwurk

E. Toerisme en Cultuur
14. Gastvrij Fryslân, Toeristische Promotie & Marketing Fryslân
15. Gastvrij Grou
16. Culturele Hoofdstad Leeuwarden 2018

De verschillende programma's en projecten zijn onder verschillende thema's genoteerd, maar zullen in de praktijk een sterke onderlinge samenhang hebben. Uit de programma's en projecten blijkt duidelijk welke ambities de overheden hebben met de regio waarin het Nationaal Park ligt (zie zijkader a t/m d).

Een ree in de winter

"De roodbruine kleur van de vacht in de zomer, verkleurt in de herfst en winter tot grijsbruin"

Inhoudelijke dragers, keuzes op maat

In de aanloop naar het schrijven van dit ontwikkelplan zijn interviews gehouden en werkbijeenkomsten uitgevoerd, om scherp te krijgen welke prioriteiten de bestuurders en hun gebiedspartners belangrijk vinden in de ontwikkeling van Nationaal Park De Alde Feanen. Op grond van al die gesprekken, de evaluatie van het Beheer- en Inrichtingsplan (BIP) en de omgevingsanalyse, zijn vijf inhoudelijke dragers voor het ontwikkelplan benoemd. Op deze inhoudelijke dragers wil het Nationaal Park zich de komende periode richten om het ontwikkelingsperspectief in nauwe samenwerking dichterbij te halen.

In dit hoofdstuk zijn daarom de belangrijkste inhoudelijke keuzes voor de toekomst benoemd, op basis waarvan initiatiefnemers hun (meer)jarenplannen kunnen baseren. Gebiedspartners en ondernemers kunnen hieraan ontlenen welke keuzes het Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen maakt.

Bij elk van de inhoudelijke dragers hebben we uiteraard steeds gekeken naar de betekenis van de verschillende scenario's die hiervoor zijn uitgewerkt. Indachtig de ambities van het Overlegorgaan is uit alle scenario's geput, om zo groot mogelijke kansen voor een sterke toekomst te realiseren en op meerdere ontwikkelingen voorbereid te zijn.

De inhoudelijke dragers die in dit hoofdstuk worden uitgewerkt zijn:
A. Natuur en landschap
B. Cultuurhistorie
C. Wonen & Werken
D. Recreatie & Toerisme
E. Natuurbeleving & activiteiten

Rietcultuur

"In het NP De Alde Feanen is de aanwezigheid van riet kenmerkend. Elke winter wordt het riet gesneden, vervolgens gesorteerd, schoongemaakt en gebonden. Op deze manier wordt met zorg en aandacht het gebied onderhouden"

A. Natuur en landschap

Doelstellingen
In de afgelopen jaren is veel aandacht geweest voor beheer en ontwikkeling van de natuurkwaliteit. Daarin is veel bereikt. Zo is de otter weer terug in De Alde Feanen. Het behoud en versterken van de huidige kwaliteiten van natuur en landschap staan voorop. Daarnaast wordt in De Alde Feanen de komende jaren projectmatig (vooral lokaal) sterk ingezet op natuurontwikkeling en verbetering van de waterkwaliteit.

Alle gebiedspartners delen de opvatting dat het natuurbeheer in uitstekende handen is bij It Fryske Gea. De 'nieuwe' natuurontwikkeling wordt door verschillende partijen in verschillende majeure projecten uitgevoerd. Het gaat dan onder meer om het Beheerplan Natura2000, LIFE+ en de Herinrichting. Een juiste uitvoering van het beheerplan van het Natura 2000 gebied is van groot belang om de doelen met betrekking tot de natuurwaarden te behalen, dit is ook zeker van belang voor de landbouw in de grote omtrek in verband met het kunnen toepassen van de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof). Bovendien heeft de landbouw ook een belangrijke rol voor de beeldbepaling van het landschap rond De Alde Feanen.

Ook de rietsnijders hebben een belangrijke taak bij het behoud en versterken van de huidige kwaliteiten van natuur, cultuur en landschap. Om dit te continueren is het van belang om de uitvoerders breder in te zetten voor het behoud van de kwaliteiten van het gebied.

De drie eenheid

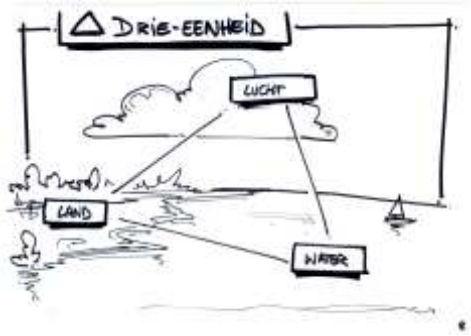

"de drie eenheid lucht-land-water is in de Alde Feanen volop aanwezig"

Alde Feanen bij nacht

"Duisternis is kenmerkend voor het Nationaal Park De Alde Feanen. Hiermee wordt de samenwerking gezocht met het project "Feel the Night" (bidbook Culturele Hoofdstad 2018)"

Met betrekking tot de waterkwaliteit en de Kader Richtlijn Water ligt de verantwoordelijkheid bij Wetterskip Fryslân.

Een voortdurend aandachtspunt voor het Nationaal Park is om de balans tussen recreatie en draagkracht van de natuur te bewaken. Ook het "vergroenen" en verduurzamen van de recreatiesector, het bevorderen van duisternis en het stimuleren van elektrisch varen vallen hieronder. Het Nationaal Park Alde Feanen wil een gastvrij huis zijn voor plant, dier en mens.

Doelgroepen
- Recreanten/bezoekers
- Samenwerkingspartners in het Overlegorgaan

Speerpunten
- Behoud van de huidige kwaliteit van natuur en landschap, verbeteren waterkwaliteit, lokaal unieke kwaliteiten versterken.
- Balans tussen natuur en recreatie bewaken.
- Vergroening en verduurzaming bij partijen in en rond het Nationaal Park stimuleren en faciliteren.
- Met de provincie en andere gebiedspartners samenwerken aan de realisatie en monitoring van Natura 2000 (goede afstemming en heldere taakverdeling en verantwoordelijkheden).

Activiteiten/projecten
- Goede afstemming, informatie-uitwisseling en samenwerking met lopende majeure projecten.
- Goed en helder zoneringsplan voor bezoekers.
- Goede voorlichting aan bezoekers en omwonenden over natuurwaarden en regels.
- Handhaving en toezicht goed op orde.
- Samen met de recreatiesector plan van aanpak opstellen t.a.v. duurzaamheid en uitvoeren.
- Mogelijkheden voor status Dark Sky Park onderzoeken en realiseren.

Onderzoek/monitoring
Waar mogelijk aansluiten bij monitoringsprogramma's majeure projecten (Natura2000, LIFE+, KRW). Verantwoordelijke partijen zijn in deze projecten tot monitoring verplicht. De werkgroep BIM (Beheer, Inrichting, Monitoring) zal, waar nodig met externe expertise of studenten, de kwaliteit van de natuurdoelen en het landschap monitoren. Waar mogelijk gebeurt dat in combinatie met de genoemde projecten, aangezien daar vaak middelen beschikbaar zijn voor het volgen van de doelrealisatie. Het Overlegorgaan bepaalt de prioriteiten en ritmiek in de monitoring, de werkgroep BIM kiest de meest geschikte methodieken voor uitvoering daarvan.

B. Cultuurhistorie

Doelstellingen
Het Nationaal De Park Alde Feanen wil waar het cultuurhistorie betreft de ontstaansgeschiedenis en het gebruik van het gebied profileren. Het gebied is zeer rijk aan historie en die historie is sterk van invloed op de verschijningsvormen in het landschap. De cultuurhistorische identiteit is op veel plekken 'leesbaar' in het landschap aanwezig. Het Overlegorgaan Nationaal Park zet zich er maximaal voor in om de cultuurhistorische identiteit van het gebied te behouden en waar mogelijk te versterken. In zekere zin is het Nationaal Park te beschouwen als levend museum, getuige de vele zichtbare verschijningsvormen van ambachten en werkgelegenheid uit verleden en heden: rietcultuur, molens, ontginningspatronen, vervening, de historie van waterwegen.

Kanoën in De Alde Feanen

"Met een kano door het park zorgt voor een optimale beleving van de diversiteit aan natuur in het park"

Meer samenwerking met cultuurhistorische instellingen in de regio is gewenst.

Doelgroepen
- Recreanten/bezoekers
- Samenwerkingspartners op gebied cultuurhistorie in de regio

Speerpunten
- Een belangrijk speerpunt is de samenwerking versterken tussen cultuurhistorische organisaties in het gebied en het natuurgebied: Landbouwmuseum,
- Bezoekerscentrum, kleine musea omliggende dorpen (zoals Skûtsjemuseum, Hert fan Fryslân, Greide Buorkerij, Polderhûs e.d.).
- Het Nationaal Park beschouwt de versterking van cultuurhistorie in relatie tot natuur en landschap als een kansrijk thema om nieuwe projecten en programma's te realiseren voor verschillende (nieuwe?) klantgroepen.

Activiteiten/projecten
- Mogelijkheden, wensen samenwerking partijen onderzoeken
- Goede informatie-uitwisseling (verwijzen naar elkaar)
- Arrangementontwikkeling

Onderzoek/monitoring
Tot op dit moment is de aandacht voor cultuurhistorie geen prioriteit geweest voor het Overlegorgaan Nationaal Park. Er is daarom nog geen instrumentarium. In de eerste periode van dit ontwikkelplan zal aandacht zijn voor geregisseerde planontwikkeling, zodat voor de tweede periode een goede monitoring kan worden opgezet.

C. Wonen & Werken

Kinderen op de Low Rope

"De Low Rope heeft als onderdeel van de survivalbaan grote aantrekkingskracht voor kinderen"

Doelstellingen
Voor bewoners en gebruikers van het gebied is het belangrijk dat het Nationaal Park een goede basis is voor wonen en werken: actieve en levendige dorpen met ontwikkelperspectief voor ondernemers om met hun activiteiten te kunnen groeien en nieuwe activiteiten te ontplooien. Daar hoort ook ruimte voor de agrarische sector bij. De samenhang tussen natuur, samenleving en economie is hier een nauwe verbinding. De kwaliteit en ambities van het Nationaal Park vragen wel om ontwikkelingen in wonen en bedrijvigheid die combineren met de draagkracht van het unieke natuurgebied. De ontwikkeling van de zogenaamde "Poorten" speelt hierin een belangrijke rol. De poorten zijn een trekker voor De Alde Feanen en De Alde Feanen is een trekker voor de poorten.

Doelgroepen
- Gemeenten
- Ondernemers
- Agrariërs
- Bewoners (nu en nieuw)

Speerpunten
- Streven naar leefbaarheid met behoud van kwaliteit. Actieve levendige dorpen met duurzame bedrijvigheid en vitale boerenbedrijven in balans met natuur en cultuurhistorie.
- Het versterken van de unieke gebiedsidentiteit.
- Goede aansluiting zoeken op de activiteiten van Streekwurk.

Activiteiten/projecten
- Waterfront Earnewâld
- Ontwikkeling (Gastvrij) Grou

- Warten als poort naar De Alde Feanen
- Oudega aan het water
- Vaarweg Drachten
- “De voortuin van Leeuwarden” (maar ook van Drachten en andere omliggende kernen)
- Aanhaken bij Friese Meren

Onderzoek/monitoring
- Instrumentarium van provincie en gemeenten inzetten om de ruimtelijke kwaliteit te borgen.
- Het Overlegorgaan Nationaal Park Alde Feanen is een belangrijk platform om activiteiten kwalitatief te monitoren en daarover een goede wisselwerking te hebben met vertegenwoordigers van dorpen en bedrijvigheid.

D. Recreatie & Toerisme

Doelstellingen
Voor wat betreft de ambities uit dit ontwikkelplan met betrekking tot Recreatie &Toerisme in De Alde Feanen, zal vooral worden ingezet op het versterken van de kwaliteit. Gastvrijheid en innovatie/ productontwikkeling zijn daarbij van groot belang. Kiezen voor kwaliteit betekent overigens niet dat er geen ruimte zou zijn voor groei. In samenwerking met ondernemers, de terreinbeheerder, gemeenten en andere belanghebbenden zullen de mogelijkheden voor seizoensverbreding worden onderzocht en gestimuleerd. Ook wordt samenwerking gezocht in een brede schil rondom het Nationaal Park (o.a. Nationaal Landschap De Noardlike Fryske Walden), zodat de kwaliteit van De Alde Feanen ook bijdraagt aan cijfermatige groei van het verblijfstoerisme en de dagrecreatie. De kern van het natuurgebied wordt zoveel mogelijk ontzien in verband met de kwetsbaarheid van de natuur. Recreatieve uitbreidingen worden daarom vooral gezocht in de nabije omgeving van het Nationaal Park (o.a. Gebiedsontwikkeling Oudega aan het water).

Doelgroepen
- Kwaliteitstoerist met geld (gezinnen, senioren, nichemarkten rondom zingeving en/of healthy ageing)
- Recreatie dicht bij huis (dagrecreant) door voorzieningen en verleidingen voor mensen met eigen boterham (streekbewoners) te stimuleren.

Speerpunten
- Werken aan een gezamenlijk gastvrij gastheerschap
- Toeristische infrastructuur versterken (poorten/routes/voorzieningen/bebording/arrangementen)
- Verbinden Nationaal Park met omgeving (wandelen/fietsen; koppeling met Nationaal Landschap Noardlike Fryske Walden)
- Rol en doorontwikkeling Bezoekerscentrum.
- Aandacht voor nieuwe media om het gebied te beleven en thuis te kunnen oriënteren.

Activiteiten/projecten
- Samenwerking tussen ondernemers versterken (Gastheerschap, bedrijvencontactdagen) Samenwerking tussen omliggende dorpen stimuleren (o.a. poorten, verbindingen omgeving)
- Beleving gebiedsidentiteit centraal stellen.
- Arrangementontwikkeling
- Ontwikkelen integraal plan op toeristische infrastructuur, plus uitvoering plan
- Ontwikkelen en inzetten nieuwe (digitale) media.
- Aandacht voor duurzaamheid (elektrisch varen, fietsen, duisternis, groene bedrijven)

Onderzoek/monitoring
Onderzoek en monitoring op het gebied van toerisme zal worden uitgevoerd in samenwerking met de toeristische organisaties in Fryslân. Naast brugtellingen, tellingen van het aantal overnachtingen, etc. zal er de komende jaren ook meer aandacht zijn voor kwalitatief onderzoek (doen we de goede dingen en doen we de goede dingen goed).

E. Natuurbeleving & activiteiten

Doelstellingen
Natuurbeleving en activiteiten zijn onder verantwoordelijkheid van de werkgroep Voorlichting & Educatie uitgevoerd. Die inzet verdient de komende jaren onverminderd de aandacht in het Nationaal Park De Alde Feanen. In de afgelopen jaren is een kwaliteit aan (belevings)activiteiten ontwikkeld, dat voor de meeste belanghebbenden in het Nationaal Park als basispakket geldt. In de ontwikkeling en uitvoering van die activiteiten staan de beleving van natuur en landschap en het verhaal van geschiedenis en gebruik van de streek voorop.

In de voorbereiding van dit ontwikkelplan is gesignaleerd dat het begrippenkader ‘voorlichting en educatie’ achterhaald is en aan herijking en vernieuwing toe is. Verschillende uitvoerders van activiteiten benadrukken dat het hier niet langer gaat om de oorspronkelijke (basis) natuur- en milieueducatie, maar veel meer om een breed instrumentarium dat bijdraagt aan (avontuurlijke en actieve) beleving van het gebied. Het bezoekerscentrum zal hierin een belangrijke rol vervullen.
De komende jaren zal met betrekking tot de uitvoering van voorlichting en educatie de inzet en rol van vrijwilligers worden versterkt.

Doelgroepen
- Bewoners (draagvlak/ambassadeurs).
- Jeugd, 1. basisschool, 2. voortgezet onderwijs en 3. hogescholen (beleving/kennis/onderzoek)
- Kwaliteitstoerist /verblijfstoerist (unieke beleving).
- Dagrecreant (goede infrastructuur en voorzieningen).
- Vrijwilligers (scholing)

Speerpunten
- Het ontwikkelen en onderhouden van een aantrekkelijk basispakket (informeren/enthousiasmeren) met betrekking tot gebiedsbeleving staat voorop. De inzet is er bovendien op gericht om het draagvlak en de betrokkenheid van streekbewoners te vergroten. Veel van deze (deels) nieuwe activiteiten zullen vanuit het bezoekerscentrum worden aangeboden. Het centrum is en blijft een belangrijk middel om bezoekers te verleiden om begeleid of zelfstandig het Nationaal Park te beleven.
- Elke basisschoolleerling uit drie Nationaal Park-gemeenten komt in de schoolcarrière ten minste eenmaal in het Nationaal Park voor deelname aan een uitdagend activiteitenprogramma.
- De samenwerking met ondernemers wordt versterkt om bij te dragen aan goede informatievoorziening, de invulling van het gastheerschap en de ontwikkeling van arrangementen.
- Ten behoeve van de uitvoering is het nodig om de aandacht voor het vrijwilligersbeleid in het Nationaal Park te actualiseren/versterken.
- We gaan actief op zoek naar mogelijkheden om de burgerparticipatie in het Nationaal Park te vergroten.
- Bij het uitvoeren van de speerpunten speelt het bezoekerscentrum een belangrijke rol.

Activiteiten/projecten
- Vaststellen basispakket (IVN basispakket tegen het licht houden)
- Opstellen meerjarenplan
- Ontwikkelen projecten in kader seizoensverlenging
- Versterken vrijwilligersbeleid
- Inzetten op gastheerschap en arrangementontwikkeling
- Bewonersbijeenkomsten/cursussen
- Mogelijkheden burgerparticipatie onderzoeken en implementeren.
- Rol en doorontwikkeling bezoekerscentrum (nieuwe presentatie en marketingvormen toepassen)

Onderzoek/monitoring
De werkgroep Voorlichting Educatie en Recreatie (VER) zal op basis van het ontwikkelplan een meerjarenplan uitwerken. In dat meerjarenplan is aandacht voor (kwalitatieve en kwantitatieve) monitoring. Het bereik van de activiteiten moet substantieel groeien en mogelijk ook een stroom additionele middelen genereren om het gewenste niveau te realiseren. Daarvoor is het nodig om in samenhang met de inzet op marketing en promotie een nieuw begrippenkader te ontwikkelen, waardoor de activiteiten meer aansluiten op de taal en wensen van de verschillende doelgroepen.

Marketing & promotie

Gezin excursie

"Een lekker dagje uit in De Alde Feanen, zowel genieten van de natuur als informatief"

Marketing en promotie is zeer belangrijk voor een succesvolle toekomst van het gebied. Zowel de naamsbekendheid, het aantal bezoeken, als de bestedingen kunnen aanzienlijk vergroot worden en daarmee bijdragen aan de leefbaarheid, het succes van ondernemers en mogelijk ook de betaalbaarheid van voorzieningen in de natuur.

Gebiedsmarketing vanuit trots op de kernwaarden

In de afgelopen jaren was er weinig professionele en planmatige aandacht voor de marketing. Dat geldt zowel voor het Nationaal Park De Alde Feanen, als breder voor het netwerk van Nationale Parken in Nederland. Nederlanders kennen het begrip Nationale Parken, maar weten er in de praktijk maar weinig te noemen.

"De leden van het Overlegorgaan zijn het er over eens dat de status van het Nationaal Park onvoldoende uit de verf komt. (...) De Engelse Nationale Parken zijn een aantal malen aangehaald om het effect te illustreren van een sterk NP-merk: de trots van de streek, waar overheden mee willen pronken, met een grote mate van verbondenheid tussen het gebied en het park. "Het Nationaal Park is daar méér dan een natuurgebied, het is één met de identiteit van de regio".
(Bron: Bevindingenverslag, p 9)

In dit hoofdstuk wordt besproken welke positionering De Alde Feanen het beste kan kiezen en welke werkwijze de komende jaren ingezet zal worden om het aantal bezoekers en/of de bestedingen in Nationaal Park De Alde Feanen te verhogen.

Positionering en merkbekendheid van De Alde Feanen

Het is belangrijk om aansluiting te zoeken bij bestaande sterke merken, in plaats van zelf een nieuw merk te creëren. Ook in het kader van beschikbare budgetten is dat niet realistisch. Daar komt nog bij dat De Alde Feanen kan profiteren van de marketingkracht (en middelen) van bestaande sterke merken. Bij de stakeholders is het meeste draagvlak om aan te sluiten bij het merk Friesland. De Alde Feanen kan zich positioneren met z'n écht Friese identiteit, met 'water' als onderscheidend thema in de positionering: watersport, waterbeleving, duurzaam vervoer over water, recreëren langs het water, maar ook waterrijke ('natte') natuur. De provinciale nota Gastvrij Fryslân biedt voldoende aanknopingspunten om aan te sluiten, net als de ontwikkelingen rond de nieuwe Friese marketingorganisatie.

Advies is om het waterrijke karakter in de uitingen van het Nationaal Park beter te benutten en de verschillende mogelijkheden om die te beleven. Het verhaal van De Alde Feanen (waarom is het gebied zoals het is) zal sterker dan voorheen een belangrijk onderdeel zijn van uitingen of campagnes. Om succesvol te zijn in brede en intensieve positionering, is het belangrijk om nauw op te trekken met de nieuwe provinciale marketingorganisatie en aan te sluiten op het beeld dat Friesland de wereld in zendt. Ook financieel is dat een noodzaak om een groot bereik te kunnen hebben.

Profiteren van doelgroepen in Friesland

Door aan te sluiten op het merk ‘Friesland’ wordt het eenvoudiger om als Nationaal Park De Alde Feanen meer te profiteren van de huidige bezoekersstroom aan Friesland. De inschatting is dat het Nationaal Park niet zozeer veel nieuwe bezoekersstromen aantrekt, maar moet streven naar een groter aandeel uit bestaande stromen. Daarnaast is het interessant om te beoordelen welke nieuwe potentiële doelgroepen er zijn, op basis van de nieuwe marketingstrategie voor Friesland (de nieuwe marketingstrategie voor Friesland is op het moment van het schrijven van dit rapport in de maak).

Voor wat betreft de inzet op doelgroepen sluiten de marketingacties aan op de activiteiten en programma’s die ontstaan uit de vier ‘inspiratiepaden’ die in de scenario’s van dit ontwikkelplan zijn uitgewerkt. Die waren resultaat van een omgevingsanalyse in het voorjaar 2014 en zijn benut om het hoofdstuk over de inhoudelijke dragers te concretiseren. De globale uitwerking die daar gegeven is, is sturend voor de wijze waarop het verhaal van De Alde Feanen wordt uitgedragen, de doelgroepen die daarbij horen en de activiteiten en arrangementen die dan passend zijn. Dit moet z’n plek vinden in een meerjarenstrategie en jaarplan voor de marketing en promotie.

Potentiële nieuwe doelgroepen aanboren

Op basis van de marketingstrategie doen zich ook nieuwe kansen voor. De nieuwe marketingstrategie richt zich immers niet alleen op toeristen, maar ook op het werven van bewoners, bedrijven en studenten.

De Alde Feanen zou zich kansrijk kunnen richten op:

- Nieuwe (inter)nationale toeristen als gevolg van Culturele Hoofdstad 2018. Door fysiek aansluiting te zoeken bij het programma en de projecten van Culturele Hoofdstad, kan De Alde Feanen profiteren van een nieuwe stroom internationale bezoekers. Daarnaast wordt geprofiteerd van de marketingbudgetten die in het kader van Culturele Hoofdstad beschikbaar zijn. Versterking van bezoekersstromen uit België en Duitsland is zeer reëel.
- Een groter aandeel dagjesmensen uit de nabije omgeving, die nu nog onbekend zijn met de mogelijkheden voor varen, fietsen en wandelen in eigen regio.

Gecombineerd met deze inzet zijn andere, specifieke doelgroepen genoemd, die in meer of mindere mate kunnen bijdragen aan het versterken van het Friese product rondom De Alde Feanen:

- Het werven van **zakelijke toeristen** die naar de Alde Feanen komen voor een brainstorm, heisessie, incentive of zakelijke bijeenkomst. De doelgroep is veeleisend qua kwaliteit (4/5 sterren hotel) en besteedt per persoon meer. Voor overnachtingen kan samenwerking gezocht worden met hotels in de omgeving (Leeuwarden), waarbij in De Alde Feanen arrangementen worden aangeboden voor de zakelijke gast.
- **Bedrijfsleven** in relatie tot economische speerpunten. Gemeente Leeuwarden en provincie Fryslân zetten sterk in op kennisclusters, zoals watertechnologie en duurzaamheid. De Alde Feanen leent zich als ‘pilot-locatie’ waarbij het gebied kan dienen als testlocatie voor nieuwe ontwikkelingen. Als experimenteerruimte voor nieuwe ontwikkelingen kan De Alde Feanen rekenen op een nieuwe stroom bezoekers.

Positionering Bezoekerscentrum, nieuwe accenten

Het bezoekerscentrum is een belangrijk toegangsportaal voor De Alde Feanen en voorziet de bezoeker van informatie over het gebied en de recreatieve mogelijkheden. Tevens is het bezoekerscentrum het start- en aanmeldpunt van vele activiteiten als excursies, schoolreisjes en groeps- en bedrijfsuitjes. Het bezoekerscentrum kan een actieve en centrale rol in de ontwikkeling van producten voor verschillende doelgroepen spelen. In de ontwikkeling zal het bezoekerscentrum zich moeten heroriënteren en meer dan voorheen de samenwerking met ondernemers moeten zoeken.

Het bezoekerscentrum richt zich nu op drie doelgroepen, te weten jeugd (4-12 jr), gezinnen en 55+. Nationaal Park De Alde Feanen en het bezoekerscentrum zijn in hun huidige profilering nog sterk gericht op een betrokken publiek van vooral natuurliefhebbers. Uit landelijk onderzoek blijkt dit een beperkte nichemarkt. Dit betekent niet dat deze doelgroep geen aandacht meer moeten hebben, maar dat het nieuwe accent meer zal liggen op ‘leisure, ontspanning en natuurgerichte vakanties’.

www.treehotel.se

“Ter inspiratie voorbeelden van alternatieve en exclusieve plekken om te overnachten”

Aanpassingen aan het product

Gelet op de opbrengst uit de omgevingsanalyse en de vier inspiratiepaden die daar uit komen, wordt geadviseerd om de komende jaren vooral te investeren in processen en producten met de volgende signatuur:

- Verdere optimalisatie van routestructuren, de verbinding van routestructuren (fietsen, wandelen en varen) onderling en bijbehorende voorzieningen (rustpunten, bewegwijzering). Daarbij specifieke aandacht voor elektrisch fietsen (laadpunten) en elektrisch varen.
- Productontwikkeling op het gebied van zakelijk toerisme: arrangementen in samenwerking met 4 en 5-sterren hotels in de omgeving
- Aandacht voor overnachtingsaccommodaties. Op basis van analyse blijkt dat er een toenemende behoefte is aan overnachtingsplekken op bijzondere locaties (voorbeeld Havenkraan Harlingen, 100% bezetting) en accommodaties met meer comfort (n.a.v. vergrijzing). Het aanbod in Friesland loopt niet in de pas met de marktvraag (in verhouding veel bedden op campings en in de watersport). Dit kan als pilotproject in het kader van Culturele Hoofdstad (project Hotel Fryslân) en ten behoeve van de publiciteit voor het gebied.
- Realiseren van samenwerking tussen toeristische ondernemers in het gebied in het kader van ontwikkeling van arrangementen, kwaliteitsverbetering, gastheerschap, projecten en als aanspreekpunt richting de provinciale marketingorganisatie.
- Overleg met kennisinstellingen (zoals Wetsus) voor de mogelijkheid tot realisatie ‘pilot-locaties’ als experimenteerruimte in het gebied.
- Uitwerking van Culturele Hoofdstad projecten (zoals het Dark Sky Park).
- In het kader van ‘beleving’ inzetten op het ontwikkelen van een aantal producten voor de smartphone. Bijvoorbeeld in de vorm van een app of augmented reality.
- Gratis wifi in het gebied en zodra toeristen in het gebied komen een zogenaamde ‘pushpagina’ beschikbaar hebben (dat zou een landingspagina via Beleef Friesland kunnen zijn), waardoor ook digitaal optimaal ingezet wordt op goed gastheerschap.

Promotiemiddelen

Free publicity (zowel print media, als TV/radio) is van groeiend belang. Verdiende aandacht is geloofwaardiger dan gekochte aandacht in de vorm van advertenties. Free publicity kan een belangrijke rol spelen in het bekender maken van het gebied en het wijzingen van het imago.

- Aansluiten op de waterrijke positionering/ huisstijl van de brede Friesland promotie (marketingstrategie voor Friesland is in ontwikkeling).
- Goede zichtbaarheid van De Alde Feanen op de toeristische voordeur naar Friesland (www.beleeffriesland.nl) door het aanleveren van content en beelden (foto en video).
- Aanspreekpunt in het gebied voor persreizen en persverzoeken die via de provinciale marketingorganisatie naar het gebied komen (uitleg zie zijkader).
- Voeden van de sociale media van de provinciale marketingorganisatie door middel van nieuwsitems, beelden en wetenswaardigheden.
- Met freepublicity aansluiten op media die combineren met de doelgroep (denk aan Buitenleven, Libelle, Flow, Hapinez, Volkskrant, AD).
- Faciliteren van ondernemers in het gebied op het terrein van internet en social media.
- Kaartmateriaal met fiets-, vaar en wandelroutes, bezienswaardigheden en horeca, in print en digitaal (toe te passen in GPS, App en website).

Samenwerken

Om samenwerking met de recreatiesector te versterken zijn in het Bevindingenverslag een aantal suggesties gedaan. De belangrijkste zijn ‘het gastheerschap nieuw leven inblazen’ en ‘de recreatiesector een concreet aanbod doen’. *“Daarbij doen we hier de aanbeveling te beginnen met ondernemers die open staan voor samenwerking en profilering, en niet al te veel energie te stoppen in het meekrijgen van álle ondernemers.”*
(Bron: Bevindingenverslag, p.18/20)

Door het vitaliseren van toeristische samenwerking in het gebied ontstaat er slagkracht in de productontwikkeling. Het samenwerkingsverband kan gezamenlijk projecten initiëren of bijdragen aan de kennisverbetering van de aangesloten ondernemers.

Een slagvaardige organisatie

Sterke basis noodzakelijk

Organogram 1

De huidige organisatiestructuur

De werkorganisatie van het Nationaal Park moet slagvaardig zijn. Dat geldt zowel inhoudelijk als in de mate waarin zij initiatiefrijk is. Meer initiatieven ontplooien, betekent dat er een sterke financiële basis nodig is. Sterke financiën stellen het Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen in staat om de markt van toerisme en recreatie te stimuleren, natuurontwikkeling te versterken of bijvoorbeeld de kwaliteit van natuurbeleving te versterken. Bij het achterblijven van financiële ruimte zal meer geprioriteerd moeten worden en in het uiterste geval de bijdrage van (de partners in het) Overlegorgaan Nationaal Park noodgedwongen beperkt zijn tot de inzet van denkkracht en menskracht. De ontwikkeling van het park, en de benodigde financiering daarvoor, vragen om een actieve inzet van de partners in de samenwerking.

Samenwerking in ontwikkeling

Organogram 2

De nieuwe organisatiestructuur

Door de meeste stakeholders is aangegeven dat zij de werkwijze met het Overlegorgaan en de werkgroepen als prettig ervaren. De werkwijze biedt de mogelijkheid om het overleg als platform voor afstemming en informatie-uitwisseling te benutten voor alle thema's die in het gebied spelen. Dat wordt gewaardeerd door alle partijen, maar er zijn kritische kanttekeningen. Door de veelheid aan overleg in werkgroepen, projectgroepen, procesbijeenkomsten en het Overlegorgaan treden ook dubbelingen op in de informatievoorziening en wordt stroperigheid ervaren. Ook is het Overlegorgaan een gemêleerde groep, waarin een diversiteit aan belangen en competenties elkaar ontmoet. Dit maakt afstemming en besluitvorming soms lastig. Door de instelling van een Dagelijks Bestuur (DB) heeft het Overlegorgaan steeds meer een klankbordfunctie gekregen. Omdat de werkwijze met een DB nog maar kort bestaat, is het nog zoeken naar het juiste evenwicht tussen de inhoud en frequentie van vergaderen en de best mogelijk manier om elkaar tussentijds te informeren en te betrekken.

Het Overlegorgaan Nationaal Park Alde Feanen is dus volop in ontwikkeling, om een werkwijze te kunnen hebben die aansluit bij de inhoudelijke ambities en een toekomstbestendige positie. Figuur 1 en figuur 2 in dit hoofdstuk laten het verschil zien tussen de bestaande praktijk en het beeld dat wij nu hebben van de (nabije) toekomst.

Effectief en flexibel de toekomst tegemoet

Het Overlegorgaan
Het Overlegorgaan wordt als platform voor informatie uitwisseling en koersontwikkeling ook in de toekomst gekoesterd. Het Overlegorgaan zal worden benut als klankbord en voor het behouden en versterken van het draagvlak en voor de afstemming. Dat sommige leden op meerdere plekken worden geïnformeerd, is het logische gevolg van het feit dat er zoveel activiteit in het park is van (Europese) projecten, die soms om afzonderlijke bestuurlijke of ambtelijke betrokkenheid vragen (zoals LIFE, Natura 2000, LIC) . Deze projecten zijn echter tijdelijk, terwijl het Overlegorgaan zorgt voor continuïteit in de afstemming binnen het gebied.
Wel is het daardoor meer van belang om effectief te overleggen. Ook is het belangrijk dat de werkgroepen een helder mandaat van het Overlegorgaan, zodat de relatie tussen Overlegorgaan en werkgroepen sterker wordt en duidelijk is. Meer dan

Challenge De Alde Feanen

“Samen bikkelen op de touwbaan”

voorheen zal een duidelijk onderscheid gemaakt worden in informatieverstrekking/ afstemming en besluitvorming. Een belangrijke sleutel ligt daarvoor in een goede voorbereiding van de vergaderingen en ieders verantwoordelijkheid daarin. Het overlegorgaan kan als gevolg daarvan in samenstelling mogelijk worden verkleind.

De gewenste organisatievorm ziet er feitelijk uit als een vlieger, met korte lijnen die het geheel bij elkaar houden. Het DB staat centraal op de as en is daarmee spil in het bepalen van de koers, het organiseren van de informatievoorziening en het borgen van onderlinge uitwisseling. Het DB neemt de formele besluiten en legt verantwoording af aan het Overlegorgaan.

Het Dagelijks Bestuur
Het Dagelijks Bestuur is een belangrijk onderdeel in de vernieuwde organisatie: het borgt een slagvaardige voortgang op de dossiers en bereidt effectieve besprekingen en besluitvorming voor.
De taken van het DB zijn:

1. Het aanspreekpunt zijn voor het NP De Alde Feanen
2. Correspondentie ontvangen en behandelen
3. Participeren in gewenste gremia
4. Bespreken van de voortgang van projecten en uitzetten van vervolgacties
5. Voorbereiden agenda Overlegorgaan (agenderen, informeren, bespreken, besluiten)

Samenstelling: Het dagelijks bestuur bestaat uit een onafhankelijk voorzitter, een vertegenwoordiger van de bestuurders (namens gemeenten, provincie en waterschap), een vertegenwoordiger van de streek en een secretaris.

Overlegfrequentie: Het DB komt (vooralsnog) maandelijks bij elkaar.

De werkgroepen
De werkgroepen geven aan dat zij in de bestaande praktijk vaak aansluiting missen. Vooral de werkgroep Beheer Inrichting en Monitoring heeft het gevoel vrij solistisch te acteren en wil de banden meer aantrekken en functioneel, taakgericht kunnen werken. Beide werkgroepen missen een duidelijke opdracht van het Overlegorgaan. De Stichting Vrienden heeft het gevoel dat ze enkel gericht is op het verwerven van gelden en dat ze daar te weinig bestuurlijke kracht voor heeft.
In de toekomst blijven de werkgroepen nagenoeg dezelfde, met twee verschillen:

- de samenstelling wijzigt
- er wordt een werkgroep toegevoegd

Om de werkgroepen met slagkracht te kunnen laten acteren, zullen ze in de nieuwe situatie uit tenminste 4 en maximaal 6 personen bestaan, die voldoende tijd, deskundigheid en netwerk hebben om op een projectmatige manier met elkaar te werken. Op projectbasis of op basis van inhoudelijke deskundigheid kunnen wel meer/andere mensen (tijdelijk) aanhaken, maar structureel is dat niet gewenst. Vanwege de focus op marketing en promotie (M&P) is het voorstel om een werkgroep toe te voegen die zich hierop richt. Daarnaast is de samenwerking en de betrokkenheid vanuit Streekwurk bij het Nationaal Park de komende jaren gewenst om de verbinding met het omliggende gebied verder te versterken.

Werkgroep BIM
Voor de werkgroep zijn de volgende taken geformuleerd:

1. Het uitwerken en doorspreken van "werken" voor het Nationaal park
2. Het werven van draagvlak voor deze "werken" via informatie-uitwisseling met lokale betrokkenen.
3. Advies uitbrengen aan het Overlegorgaan, over beheer, inrichting en monitoring.
4. Het inbrengen van regionale signalen in de werkgroep, en desgewenst naar het

OO.
5. Jaarlijkse monitoring van enkele maatregelen uit het programma van Natura 2000.
6. Het actualiseren en monitoren van het Beheer en Inrichtingsplan plus, voor de onderdelen Beheer, Inrichting en Monitoring.
7. Afstemming met en participatie in de werkgroepen VER en M&A.

Voor het uitvoeren van deze taken is meer afstemming nodig met het OO. Hiervoor zouden de werkgroepen en de secretaris van het OO meer contact met elkaar moeten zoeken. In ieder geval is voorafgaand aan elk OO afstemming wenselijk over de agenda en de status van de thema's. Hierdoor kunnen voorstellen goed voorbereid op de agenda van het OO worden geplaatst en kan het OO op zijn beurt input van de werkgroep vragen op het gebied van inhoud en draagvlak.

Overlegfrequentie: De voorgestelde vergaderfrequentie is 6 keer per jaar: voorafgaand aan het OO en na het OO. Voorafgaand aan het OO is het bespreken van de agenda en het uitbrengen van advies. Dit moet minimaal twee weken voorafgaand aan het OO. Na het OO is de afstemming over de uitkomsten en eventuele vervolgacties. Dit kan circa een maand na het OO.

Samenstelling: De omvang is beperkt. Het feit dat de voorzitter van de BIM de beheerder is, is wel een wenselijke situatie. Deze weet het beste wat er speelt en kan inschatten waar de BIM op in kan springen. De verdere samenstelling is aan de werkgroep zelf.

Financiën: De werkgroep heeft financiële middelen tot haar beschikking. Aan het eind van elk jaar maakt ze een activiteitenplan voor het volgende jaar. Dit werkt ze uit met tijdpad en geld. In de laatste vergadering van het OO wordt deze vastgesteld en kan de beheerder een beschikking aanvragen bij het OO. Gedurende het jaar legt de beheerder verantwoording af aan de werkgroep en aan het begin van elk jaar vindt de afrekening plaats van het vorige jaar.

Werkgroep VER

Voor de werkgroep zijn de volgende taken geformuleerd:
1. Leveren van projecten en adviezen aan het OO op gebied beleving en actieve natuuractiviteiten.
2. Elkaar ontmoeten, informeren, delen en afstemmen. Draagvlak creëren.
3. Ontstaan van mooie creatieve ideeën, nieuwe arrangementen en mooie samenwerking.
4. Het ontwikkelen van een meerjarenplan Natuurbeleving & activiteiten
5. Afstemming met en participatie in de werkgroepen BIM en M&A.

De kern is dat actieve natuurbeleving (avontuurlijke, natuurgerichte recreatie) als één van de belangrijkste pijlers van het park wordt neergezet. Individuele partijen in de werkgroep kunnen nog bewuster omgaan met de vraag "wat kom ik halen en wat kom ik brengen". Gelijk aan de BIM is het wenselijk de samenstelling klein te houden en op projectbasis andere mensen (tijdelijk en in wisselende samenstelling) aan te haken.

Overlegfrequentie: De voorgestelde vergaderfrequentie is 6 keer per jaar: voorafgaand aan het OO en na het OO. Voorafgaand aan het OO is het bespreken van de agenda en het uitbrengen van advies. Dit moet minimaal twee weken voorafgaand aan het OO. Na het OO is de afstemming over de uitkomsten en eventuele vervolgacties. Dit kan circa een maand na het OO.

Samenstelling: Het feit dat de voorzitter van de VER de coördinator is, is een wenselijke situatie. De coördinator V&E is het best geïnformeerd over de actualiteit en ontwikkelingen en kan inschatten waar de VER zich op moet richten. De verdere

samenstelling is aan de werkgroep zelf en mogelijk projectafhankelijk.

Financiën: De werkgroep heeft financiële middelen tot haar beschikking. Aan het eind van elk jaar maakt ze een activiteitenplan voor het volgende jaar. Dit werkt ze uit met tijdpad en geld. In de laatste vergadering van het OO wordt deze vastgesteld en kan een beschikking worden aangevraagd bij het OO. Gedurende het jaar wordt door de coördinator V&E hierover verantwoording afgelegd en aan het begin van elk jaar vindt de afrekening plaats van het vorige jaar.

Werkgroep Marketing & Promotie

Gelet op de opgave en ambities komt er een nieuwe werkgroep bij, de werkgroep M&P. Geconcludeerd is dat Marketing & Promotie een specifieke deskundigheid en inzet vergt, hetgeen een aparte werkgroep rechtvaardigt. Taken van de werkgroep zijn:

1. Realisatie marketingplan voor NP De Alde Feanen: een actief document dat jaarlijks wordt geëvalueerd en bijgesteld
2. Het OO adviseren over het vermarkten van het park en mogelijke verdienmodellen daarbij.
3. Zorgen voor draagvlak voor Marketing en Promotie in de streek.
4. Het betrekken en meenemen van de hele streek in de plannen en richting.
5. Verwerven van gelden voor het behalen en ondersteunen van de doelstellingen van het NP De Alde Feanen.
6. Participeren in de drie streekagenda's.

Samenstelling: In de werkgroep nemen de volgende partijen zitting:

1. De marketingorganisatie van Friesland (2014: Beleef Friesland)
2. Marketing Grou, Warten en Wergea
3. Marketing Earnewâld, Tytsjerksteradiel en Smallingerland (Regio-aanjager ZO Fryslân)
4. It Fryske Gea
5. IVN
6. Secretaris NP

Overlegfrequentie: De werkgroep maakt aan het einde van elk jaar een plan dat ze in de laatste OO vergadering van dat jaar inbrengt voor akkoord. De voorgestelde vergaderfrequentie is 3 keer per jaar. Dit is elke keer voorafgaand aan het OO om af te stemmen over de actualiteit, ontwikkelingen waarover het OO geïnformeerd moet worden en of nieuwe initiatieven moeten worden ingebracht.

Financiën: De werkgroep heeft financiële middelen tot haar beschikking. Aan het eind van elk jaar maakt ze een nieuw activiteitenplan met tijdpad en geld. In de laatste vergadering van het OO wordt deze vastgesteld en kan een beschikking worden aangevraagd bij het OO. Aan het begin van elk jaar vindt de afrekening plaats van het vorige jaar.

Stichting Vrienden van het NP De Alde Feanen

De stichting heeft tot doel het Overlegorgaan te ondersteunen bij de realisering van de doelstellingen van het Nationaal Park door het beheren en besteden van door derden ter beschikking gestelde gelden. Ze heeft hierbij de volgende taken:

- Verwerven en beheren van de door derden beschikbaar gestelde gelden: innen, beheren en uitkeren.
- Het voeren van acquisitie gesprekken met potentiële opdrachtgevers, partners, sponsors en fondsen.

Samenstelling: De stichting wordt ondergebracht bij het DB, zodat het bestuur van de stichting dezelfde is als het DB van het Overlegorgaan NP de Alde Feanen (aangevuld met een penningmeester). De financiering van NP de Alde Feanen kan op die wijze transparant en daadkrachtig worden opgepakt.

Overlegfrequentie: Deze komt overeen met de vergaderfrequentie van het DB. Tijdens elk DB is aandacht voor de financiële situatie van de stichting.

Rechtspositie
Om het geld te kunnen beheren is gediscussieerd over de vraag of het Overlegorgaan een rechtspersoon zou moeten zijn. Vanuit meerdere kennisgebieden en belangen is geadviseerd om niet het hele Overlegorgaan een rechtspersoon te laten zijn. Dit verscherpt mogelijk de onderlinge relaties, versterkt de ontwikkeling van zekere machtsverhoudingen in het overleg en staat daardoor haaks op de zeer sterk gedeelde wens om besluitvorming te hebben op basis van consensus en gelijkwaardigheid, iets wat het OO juist zo sterk maakt.

Convenantpartijen
In de gesprekken met inhoudsdeskundigen wordt een beheerstichting afgeraden als het samenwerkingsverband naar wens verloopt. Bij het oprichten van een beheersstichting vindt een sterke mate van formalisering plaats in de vorm van een bestuur, raad van toezicht, financiële verantwoording, extra kosten, etc. Dit formaliseren doet geen recht aan het bestaande en ook voor de toekomst gewenste karakter van het OO. In dit ontwikkelplan is er voor gekozen om de huidige structuur in stand te houden met dien verstande dat de provincie de boekhouding van de stichting overneemt van It Fryske Gea. Ze doet dit niet vanuit een programma, maar vanuit een losse rekening. Het enige wat in dit geval geformaliseerd moet worden is het Overlegorgaan als samenwerkingsverband. Hiervoor is het nodig dat de deelnemende partijen een convenant ondertekenen (zie concept als bijlage 3), waaruit blijkt dat men structureel samenwerkt. Dit legitimeert dat de convenantpartijen elkaar werk toedelen, ook al zijn dit in voorkomende gevallen bedragen die boven de onderhandse aanbestedingsgrens liggen. Met een formeel samenwerkingsverband kan bij het toedelen van werkzaamheden gesproken worden van inbesteden.

Geldstromen
Vanuit de gedachte van convenantpartijen is het verstandig om met elkaar van gedachten te wisselen over de verschillende financiële stromen. In de vernieuwde situatie bestaan verschillende geldstromen:
- Bijdrage van de provincie
- Bijdrage van andere bestuurlijke partijen
- Geld van derden

De structurele bijdragen worden beheerd door de provincie. Dit zijn de gelden van de provincie zelf en de bestuurlijke partijen. De incidentele gelden van derden zullen naar de rekening van de stichting vrienden gaan, die deze projectmatig toedeelt aan de initiatieven.

Financiën en acquisitie

Op 1 januari 2013 stopte de Rijksoverheid met de financiering van de Nationale Parken. In een brief liet toenmalig staatsecretaris Bleeker weten de financiering te stoppen en de verantwoordelijkheid voor het behoud van de Nationale Parken over te geven aan de provincie. Het Rijk houdt zich niet meer bezig met de organisatorische zaken rond de individuele parken. De wijze waarop de betrokken eigenaren en gebruikers van de nationale parken zich organiseren en hoe zij andere maatschappelijke organisaties daarbij betrekken, is een aangelegenheid van de eigenaren en gebruikers zelf. Het Rijk gaf elk park ieder jaar een bijdrage van circa € 200.000,-. Die bijdrage is vervallen.

De provincie Fryslân vindt de Nationale Parken erg belangrijk en stelt tot 2022 een jaarlijkse bijdrage van € 200.000,- beschikbaar voor drie parken: De Alde Feanen, Schiermonnikoog en Weerribben Wieden. Dit is bekrachtigd in de 'Nota Natuer en Lanlik Gebiet' (GS, 23 mei 2012). Vanaf 2015 moet in Nationaal Park De Alde Feanen gerekend worden met een bijdrage van de provincie Fryslân van maximaal € 80.000,- per jaar.

Begrotingsontwikkeling

Grafiek 1

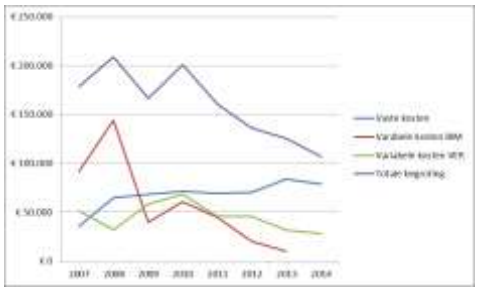

"Fluctuaties in de vaste en variabele kosten inde afgelopen 8 jaren"

De afgelopen jaren is de begroting van het NP redelijk stabiel geweest. De begroting bestond altijd uit de volgende componenten:

- Opbrengsten
- Vaste kosten
- Variabele kosten BIM
- Variabele kosten VER

In grafiek 1 en 2 (zie zijkader) is de ontwikkeling in de begroting over de afgelopen jaren weergegeven. In de cijfers is een duidelijke trend zichtbaar. De totale begroting neemt geleidelijk af, met een piek in 2008 van € 241.418,- naar het huidige niveau van € 107.160,-. De vaste kosten namen geleidelijk toe en de inzet in Beheer, Inrichting en Monitoring nam geleidelijk af. In verhouding zijn de vaste kosten gemiddeld 40% van de totale kosten, de variabele kosten BIM 25% en VER 35%.

Grafiek 2

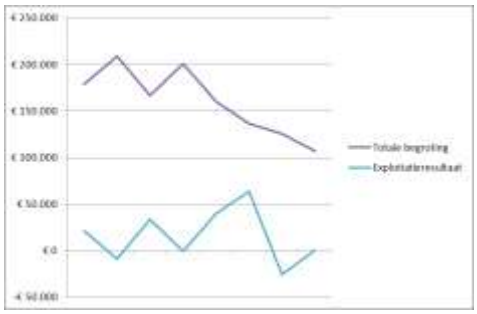

"Ontwikkelingen in de totale begroting en exploitatieresultaat in de afgelopen 8 jaren"

De laatste twee jaar is steeds minder geld besteed aan beheer, inrichting en monitoring (laatste twee jaar rond de 10-15%). Dit is in overeenstemming met de uitkomsten van het bevindingenverslag, waarin is aangegeven dat beheer en inrichting door de beheerder en overige ontwikkelingen in het park (zoals LIFE en Natura 2000) naar tevredenheid worden uitgevoerd en goed op orde zijn.

Verdeling van de kosten

Vaste kosten

In de oude situatie zaten de vaste kosten op 40% van het totaal. Kijkend naar de verdeling van die kosten, zijn de grootste brokken de exploitatie van het bezoekerscentrum en de medewerker V&E. Uit het ontwikkelplan blijkt dat er een opgave is om deze inzet in stand te houden en te versterken. De focus zal liggen op actieve beleving /leisure en het bezoekerscentrum is een wenselijke pleisterplaats die zich zal moeten heroriënteren op de positionering en profilering.

Wens vanuit ontwikkelplan:

- Momenteel zorgen It Fryske Gea, IVN en het OO voor de bezetting. De ambities die in het ontwikkelplan zijn uitgesproken houden in dat er naast de basisvoorziening ook extra middelen beschikbaar worden gesteld voor het realiseren van de ambities. De extra middelen kunnen bestaan uit menskracht, deskundigheid en/of financiële middelen. Dit is afhankelijk van de fase waarin het ontwikkelplan verkeert. Iedere partij heeft hierin verantwoordelijkheid. In de beginfase zal de focus liggen op de promotie & marketing, maar ook het ontwikkelen van activiteiten voor de verschillende doelgroepen. Bij meer bezoekersverkeer naar het Nationaal Park en een toename van producten en diensten door bezoekers, zal mogelijk extra mankracht nodig zijn. Dit moet nader onderzocht worden met de betrokken partijen.
- Het bezoekerscentrum is een wenselijke pleisterplaats en speelt een belangrijke rol binnen de verschillende dragers. It Fryske Gea heeft het beheer en de uitvoering van het bezoekerscentrum op zich genomen. Het is wenselijk om in afstemming met It Fryske Gea een programma van eisen voor het bezoekerscentrum op te stellen om op de rol en het positioneringvraagstuk van het bezoekerscentrum een antwoord te geven.

Variabele kosten BIM

De laatste twee jaar zaten de variabele kosten op 15% van het totaal. Er is tevredenheid over het huidige niveau van beheer. Hierdoor draagt het OO niet primair bij aan het beheer en inrichting, omdat al veel gebeurt op dit front. Wel kan het OO ‘secundair’ bijdragen, door op enkele ontwikkelingen een plus te realiseren, waardoor de aanpassingen aantrekkelijker worden voor recreatie en toerisme.

Monitoring zal zoveel mogelijk worden uitbesteed. De combinatie van de activiteiten van de provincie Fryslân en de opkomst van technologische ontwikkelingen (zoals project Marrekrite), maken dit mogelijk. De uitvoering zal het OO soms moeten ondersteunen door menskracht of financiën.

Wens vanuit ontwikkelplan

Blijven investeren op Beheer, Inrichting en Monitoring. Monitoring zal hierin een structureel karakter hebben, Beheer en Inrichting incidenteel. Dit betekent in de structurele situatie (minimale scenario) enkel investering op monitoring voor een bedrag van circa € 5.000,-. Incidentele projecten op gebied van beheer en inrichting (bijv. het creëren van een plus op al in uitvoer zijnde projecten van derden) zullen via aanvullende financiering gedekt moeten worden.

Variabele kosten VER

De afgelopen jaren is het budget voor V&E wel redelijk stabiel gebleven. Binnen die bandbreedte is men tevreden over de middelen voor natuurbeleving en activiteiten. Op basis van marketing en promotie zal mogelijk wel de richting anders kunnen worden. Het beter betrekken van de omgeving en haar ondernemers zorgt voor een breed draagvlak in de streek.

Wens vanuit het ontwikkelplan

Blijven investeren op natuurbeleving en activiteiten, met daarbij een extra impuls voor gastheerschap. Het is belangrijk om dit structureel te maken, zodat stabiliteit ontstaat. Die continuïteit zal ook het vertrouwen van individuele ondernemers versterken. Kijkend naar de investeringen de afgelopen jaren, is een gemiddelde bijdrage voor V&E van € 27.000,- gewenst, exclusief een extra impuls voor gastheerschap. In het minimale scenario kan dit € 4.000,- zijn voor een cursus Gastheerschap en een netwerkbijeenkomst met ondernemers. Het ontwikkelplan zou graag sterker willen inzetten op meer samenwerking met ondernemers. De verwachting is dat daar dan ook meer budget voor nodig zal zijn.

Variabele kosten M&P
Via een juiste marketing en promotiestrategie moeten de juiste wegen gevonden worden om te zorgen dat mensen het Nationaal Park De Alde Feanen kunnen vinden.

Wens vanuit het ontwikkelplan
Aan het einde van elk jaar een gerichte campagne ontwikkelen. Ook de huidige media die worden gebruikt, moeten tegen dit beeld aangehouden worden. Hierdoor zal mogelijk een deel van de kosten verschuiven van VER naar M&P. Deze campagne maken in samenwerking met de marketing organisatie in Friesland, de lokale ondernemersverenigingen, IVN en It Fryske Gea. Het zou wenselijk zijn dat deze groep regulier bij elkaar komt om de effecten te monitoren. Geschatte kosten € 8.000,- per jaar.

In tabel 1 is (op basis van actuele cijfers) een overzicht weergegeven van de reële kosten in het basispakket.

Tabel 1

Kosten	Basis
Vaste kosten:	
Bijdrage bezoekerscentrum	€ 28.000
Medewerker V&E	€ 38.000
Overige kosten	€ 10.000
Variabele kosten BIM	
Variabele kosten B&I	-
Variabele kosten Monitoring	€ 5.000
Variabele kosten VER	
Variabele kosten VER	€ 27.000
Gastheerschap	€ 4.000
Variabele kosten M&A	
Variabele kosten M&A	€ 8.000
Totale kosten	**€ 120.000**

"Kostenoverzicht (indicatief) voor het basispakket per jaar tot 2022. Deze is gebaseerd op de kostenontwikkeling van de afgelopen jaren".

Het verwerven van de inkomsten

De provincie heeft aangegeven jaarlijks € 80.000,- te willen bijdragen, mits andere partners ook substantieel bij dragen aan de samenwerking. De verlaging van de bijdrage van de provincie en de wens om het park door te ontwikkelen, maakt een bijdrage van andere partners noodzakelijk. In dat kader is ook gesproken over nieuwe 'verdienmodellen'.

Zoals blijkt uit tabel 1 bedraagt het minimale pakket € 120.000,-. Daarvan wordt jaarlijks € 80.000,- gedekt door de provincie Fryslân. De overige € 40.000,- zal door andere partners bekostigd moeten worden. De functionele partners spreken af om in 2014 gezamenlijk te onderzoeken op welke manier dit geld beschikbaar kan komen. Mocht het Overlegorgaan bovenop het basispakket ook de aanvullende ambities uit dit ontwikkelplan willen realiseren, dan zou dat afhankelijk gemaakt kunnen worden van bijvoorbeeld projectfinanciering, fondsenwerving, sponsoring en arrangementinkomsten.

Extra ambities
De ambities uit dit ontwikkelplan hebben een niveau, waarin de geschetste basisbegroting maar ten dele kan voorzien. Er is een financieringsbehoefte om in aanvulling op de basisbegroting middelen te ontsluiten die beschikbaar zijn voor het versterken van de toeristische infrastructuur, een vernieuwend aanbod van activiteiten en gerichte marketing en promotie op de diverse doelgroepen. Met deze basisfinanciering kunnen we hierin slechts in geringe mate aan tegemoet komen.

Verdienmodellen/financiering
Als het gaat om het ontwikkelen van verdienmodellen voor het NP Alde Feanen, dan gaat het voor een deel van de ambities om het dekken van een subsidiebehoefte voor het uitvoeren van gezamenlijke projecten. Hierbij valt te denken aan fondsen, projectsubsidies van overheden en bijdragen van partners en/of deelnemers. Deze aanvullende inkomsten versterken de begroting van het Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen en dragen bij aan het realiseren van de ambities uit het ontwikkelplan. Voor een ander deel zullen individuele ondernemers in het gebied op basis van het ontwikkelplan eigen verdienmodellen ontwikkelen, die hun onderneming versterken (het Nationaal Park als aanjager). Zo dragen verdienmodellen van ondernemers bij aan actieve en levendige dorpen, zodat ze zorg dragen voor de continuïteit van wonen en werken. Deze verdienmodellen versterken niet de begroting van het Overlegorgaan, maar dragen nadrukkelijk bij aan het realiseren van de doelen en ambities.

Een andere optie is om veel meer werk te maken van werk. Zoek aansluiting op andere projecten, die aansluiten bij de doelen in dit ontwikkelplan. En zoek partnerships met beroepsopleidingen en Hogescholen (inzet stagiaires e.d.).

Een kansrijk idee dat in de voorbereiding van het ontwikkelplan geopperd is, is de optie om standaard een percentage voor natuurbeleving, activiteiten en/of marketing op te nemen in projecten die in en om De Alde Feanen worden uitgevoerd. Deze optie is vergelijkbaar aan de werkwijze die gemeenten kennen om bij gebiedsontwikkeling (woonwijken) te rekenen met een percentage voor kunst in de openbare ruimte. Hiermee bekostig je projecten van het Nationaal Park zelf.

Transitiemiddelen

Voor de transitie naar een slagvaardige organisatie heeft de provincie financiële middelen ter beschikking gesteld. Over een periode van 2 jaar is voor NP De Alde Feanen een budget beschikbaar van € 133.000. In de begroting van 2014 hebben deze middelen ten dele al een plek gevonden. In tabel 2 is de huidige stand weergegeven.

Wens vanuit het ontwikkelplan
Waar het de laatste jaren aan heeft ontbroken is een sterke marketingstrategie, gericht op specifieke doelgroepen en betrokkenheid van ondernemers. Voorstel is hierop te investeren, in samenwerking met de marketingorganisatie van Friesland. Aanvullend willen we investeren in de betrokkenheid van scholen. Er zijn nog vele scholen in de naaste omgeving van het park die geen betrokkenheid hebben. Dit past ook prima in de doelstelling ons te richten op natuurbeleving en activiteitenprogramma's. Het afgelopen jaar is hier ook al met succes in geïnvesteerd. Hiermee vervalt in dit ontwikkelplan de inzet op het handvest Duurzaam Toerisme. Dit wordt binnen de huidige strategie als een minimale meerwaarde ervaren in relatie tot de hoge kosten die er mee gepaard gaan. De gewenste besteding vanuit het ontwikkelplan is weergegeven in tabel 3 (zie zijkader).

Tabel 2

Inkomsten	
Provinciale bijdrage	€ 133.333
Uitgaven	
Reeds beschikt	€ 73.830
Ter besluitvorming:	
Betrokkenheid ondernemers	€ 5.600
Stimulering scholen	€ 4.000
Overig	€ 3.000
Handvest	€ 31.140
Totaal	€ 117.570
Nog te besteden	**€ 15.763**

"Huidige stand transitiemiddelen"

Tabel 3

Inkomsten	
Provinciale bijdrage	€ 133.333
Uitgaven	
Reeds beschikt	€ 73.830
Ter besluitvorming:	
Betrokkenheid ondernemers	€ 20.000
Stimulering scholen	€ 10.000
Marketing	€ 24.503
Overig	€ 5.000
Totaal	€ 133.333
Nog te besteden	**€ -**

"Gewenste besteding transitiemiddelen"

Bijlage 1: Aandachtspunten Werkgroepen (2014-2022)

In dit Ontwikkelplan is sprake van drie slagvaardige werkgroepen, die ieder hun eigen taken en verantwoordelijkheden hebben. In dit Ontwikkelplan wordt een groot aantal aandachtspunten op hoofdlijnen genoemd. Het is aan de verschillende werkgroepen om hieraan een concrete invulling te geven middels een meerjarenplan en jaarplannen. Hieronder zijn deze aandachtspunten per werkgroep overzichtelijk weergegeven.

Aandachtspunten Werkgroep Beheer, Inrichting & Monitoring (BIM)

Bewaken behoud kwaliteit Natuur & Landschap (incl. balans natuur-recreatie)
Zorgen voor info-uitwisseling en samenwerking met lopende relevante projecten
Afstemming en advisering t.a.v. relevant beleid regionale overheden
Vergroening/verduurzaming i.s.m. recreatiesector/overheden stimuleren (o.a. Dark Sky park)
Actualisatie routestructuur/zonering (incl. recreatieve ontsluiting, toegangspoorten, infrastructuur, aansluiting op routes omgeving)
Handhaving & toezicht op orde houden
Nationaal Park verbinden met infrastructuur omgeving
Mogelijkheden Dark Sky Park onderzoeken en realiseren
I.s.m. relevante partners haalbaar en betaalbaar monitoringsplan opstellen en realiseren

Aandachtspunten Werkgroep Voorlichting, Educatie & Recreatie (VER)

Samenwerkingsmogelijkheden met cultuurhistorische organisaties verkennen (o.a. info-uitwisseling; arrangementontwikkeling
Samenwerking met recreatiesector versterken (o.a. netwerkbijeenkomsten; cursus Gastheerschap; arrangementontwikkeling)
Mogelijkheden inzet nieuwe media onderzoeken t.b.v. beleving en oriëntatie bezoeker
Huidige IVN basispakket Nationale Parken evalueren/actualiseren
Productontwikkeling gericht op seizoensverbreding
Versterken vrijwilligersbeleid
Behouden en versterken draagvlak streek (o.a. bewonersbijeenkomsten; bewonerscursussen, burgerparticipatie)
Rol en doorontwikkeling bezoekerscentrum oppakken
Voorlichting over natuurwaarden en regels verzorgen
Inhoudelijke input leveren t.a.v. Marketing & Promotie (Het verhaal van NP De Alde Feanen)
Begrippenkader V&E aanpassen aan huidige tijd en doelgroepen

Aandachtspunten Werkgroep Marketing & Promotie

PRODUCT
Realiseren samenwerkingsverband toeristische ondernemers ten behoeve van productontwikkeling
Aansluiten bij activiteiten nieuwe provinciale marketingorganisatie en Culturele Hoofdstad
Productontwikkeling zakelijk toerisme
Realisatie bijzondere overnachtingsplekken
Overleg kennisinstellingen over pilot-locaties waterzuivering, duurzaamheid e.d.
Ontwikkeling producten voor smartphone (digitaal gastheerschap)
Gratis wifi met push pagina

PROMOTIE
(door)ontwikkeling smoel NP De Alde Feanen (logo, huisstijl)
Aanleveren content en beelden bij provinciale marketingorganisatie
Zorg dragen voor voeding evenementenkalender en bedrijven database (provinciaal)
Zorg dragen voor voeding social media en persberichten provinciale marketingorganisatie
Aanspreekpunt voor persreizen vanuit provinciale marketingorganisatie
Zelf realiseren van free publicity door persreizen of persberichten
Faciliteren van ondernemers op gebied van internet en social media

Bijlage II Marketing

Keuze's in de positionering van Nationaal park de Alde Feanen:

Voor het Nationaal Park de Alde Feanen zijn er in de positionering de volgende opties:

- Aanhaken bij het merk 'Nationaal Park'
- Aanhaken bij het merk 'Friesland'
- Aanhaken bij het merk 'Holland'

Ad 1. Het merk 'Nationaal Park'
Uit onderzoek blijkt dat 74% van de Nederlandse bevolking weet wat een Nationaal Park is. Echter, 68% weet dat er in Nederland nationale parken bestaan. Het percentage dat weet dat er 20 nationale parken bestaan, is klein (5%). Bijna de helft kan geen namen noemen van nationale parken'(bron Nulmeting bekendheid Nationale Parken, 2010). Het is waarschijnlijk dat veel mensen een nationaal park bezoeken zonder dat zij dit weten. De bekendheid van het begrip nationaal park neemt toe met de leeftijd, en met het opleidingsniveau. Nationaal Park de Alde Feanen is het op één na onbekendste Nationale Park in Nederland.

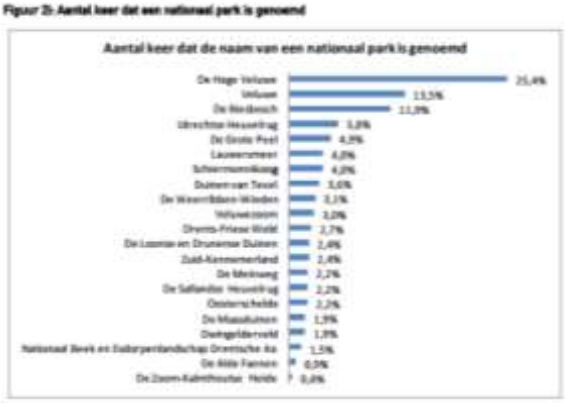

- Om de bekendheid te vergroten is het noodzakelijk om marketing- en communicatie acties in te zetten. Ten behoeve van de marketingkracht is het belangrijk om dit collectief op de pakken met Stichting Nationale Parken en de 20 Nationale Parken in Nederland.
- Daarnaast zou binnen het park zelf gewerkt moeten worden aan 'identiteit'. Het gevoel dat je in een Nationaal Park bent, door een duidelijke marketing van het gebied.
- In de communicatiestrategie van Nationaal Park de Alde Feanen zou het 'er even tussen uit zijn' nadrukkelijker naar voren moeten komen. Dus meer accent op de recreatieve mogelijkheden.

Opvallend is dat een ruime meerderheid van de respondenten uit het onderzoek 'Bekendheid van Nationale Parken' een nationaal park bezoekt met het motief 'er tussen uit zijn'. Het motief 'natuur bestuderen' wordt het minst genoemd, terwijl communicatie-uitingen en het productaanbod zich voornamelijk op deze motiefgroep richten en niet zozeer op de motiefgroep 'er tussen uit zijn'.

- Aangezien de landelijke organisatie van Nationale Parken weinig budgettaire slagkracht heeft wordt niet gekozen voor dit scenario.

Ad 2. Het merk Friesland
Binnen Nederland heeft Friesland 100% merkbekenheid. Het merk Friesland is echter beperkt en stereotype (bron: imago onderzoek Beleef Friesland 2004, 2006, 2009 en 2012). Friesland wordt geassocieerd met watersport en Elfstedentocht, niet met Nationale Parken. Er is echter een groot verschil in de beleving van wel-bezoekers en niet-bezoekers. De wel-bezoekers hebben een beduidend positiever en rijker beeld van Friesland en komen terug. Het herhalingsbezoek ligt rond de 70%. De grootste uitdaging voor Friesland is het vebeteren en verbreden van haar imago in Nederland en het aantrekken van firsttime visitors.

In Duitsland (NRW, Niedersachsen) en Belgie (Vlaanderen) heeft Friesland inmiddels naamsbekendheid opgebouwd. 94% van de Belgen kent Friesland, slechts 20% is er ooit geweest. Een groot deel is geïnteresseerd om Friesland te bezoeken. In

België heeft Friesland nog veel marktpotentieel. In de twee westelijke deelstaten van Duitsland (NRW, NS) kent 78% Friesland en 29% is er geweest. Ook hier ligt een hoge bezoekintentie onder de niet-bezoekers.

- Op het moment van het schrijven van dit rapport wordt een nieuwe brede regiomarketingorganisatie gebouwd. Die organisatie start met het maken van een nieuwe marketingstrategie. De vier nationale parken en twee nationale landschappen zouden gezamenlijk op moeten trekken en hun positie borgen in de nieuwe strategie voor Friesland.

- Een voorschot: NP Alde Feanen kan zich positioneren met z'n écht Friese identiteit. Belangrijk duurzaam concurrentievoordeel voor Friesland is het thema 'water'. Dat gaat over watersport, watertechnologie, Friese meren, jachtbouw e.d. Het Nationaal Park de Alde Feanen zou vanwege haar waterrijke karakter daar prima op mee kunnen liften. Misschien is de Alde Feanen het meest waterrijke Nationaal Park van Nederland?

- Voor het aanhaken bij het merk 'Friesland' is veel draagvlak. Het DNA van de Alde Feanen sluit goed aan bij het Friese DNA. Daarnaast is er een nieuwe marketingorganisatie in de maak, waar de strategie voor de Alde Feanen nu mogelijk in verankerd kan worden.

Ad 3. Het merk 'Holland'
Internationaal heeft het merk Holland en Amsterdam als hoofdstad een grote naamsbekendheid. Volgens het NBTC is het tijd om groter te denken. Nederland is qua oppervlakte een grote stad, net zo groot als Los Angelos, van het centrum naar de buitenwijk drie uur tijden. In haar nieuwe strategie tot 2025 zet het NBTC in op 'Holland City op Districts'. Het merk Holland wordt vertaald in een aantal Holland-ervaringen die specifieke doelgroepen aanspreken. Deze ervaringen noemen we 'brand experiences'. In deze brand experiences komen de interesses van de doelgroepen en het Nederlands toeristisch aanbod samen.

Het landelijke Nederland is gemoedelijk en kleinschalig. Hierdoor biedt het diverse belevenissen zonder ver te hoeven reizen. Zo kun je gaan fietsen of wandelen door het gevarieerde landschap; genieten van weidse uitzichten; struinen door historische stadjes; kastelen en buitenplaatsen ontdekken; heerlijk tot rust komen op een terrasje aan het water; zien hoe kaas gemaakt wordt; en de vriendelijke lokale mensen ontmoeten.
In het landelijke Nederland staat vooral de authenticiteit centraal. Dit komt ook tot uitdrukking in de lokale keuken, waarbij gebruik wordt gemaakt van pure streekproducten.

- De veelzijdige, thematische benadering van deze 'groene' campagne leent zich goed om een brug te slaan naar het aanbod van de Alde Feanen.
- Afhankelijk van het beschikbare budget kan gekozen worden voor het meeliften op twee merken: Friesland en Holland, waarbij Holland meer over internationale werving gaat.

Statistieken overnachtingen in Friesland: hotel en recreatiewoningen de grootste groeiers

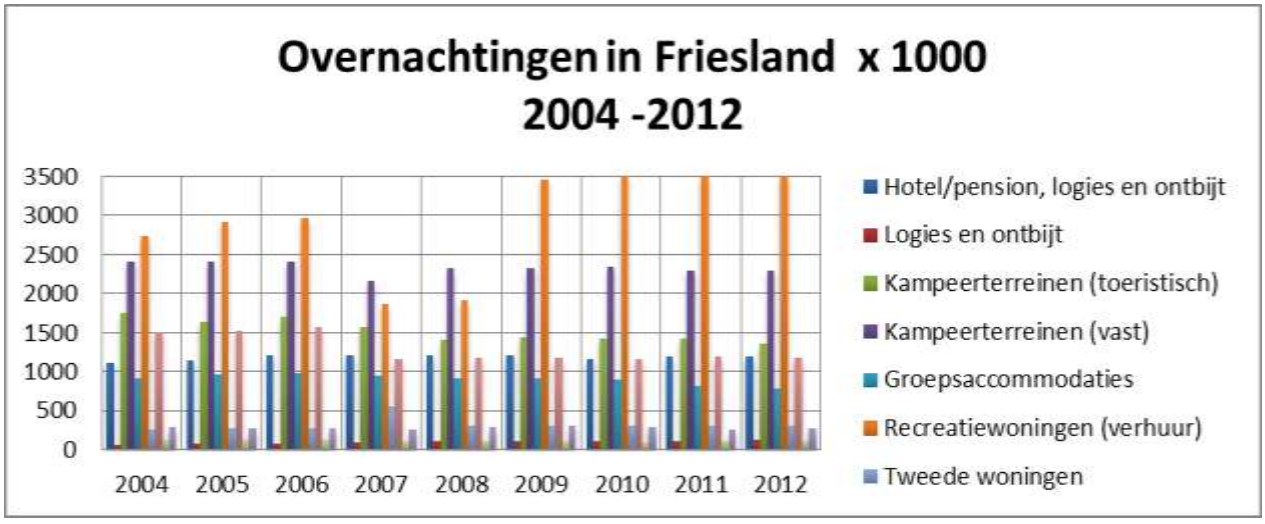

ontwikkeling toerisme Friesland, sterke groei in Belgische en Duitse markt

FRIESLAND TOTAAL

Aantal vakanties aangevuld met buitenlandse

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2004-201	012-201
Binnenlands (CVO)	1.350	1.368	1.339	1.277	1.137	1.318	1.292	1.243	1.181	1.199	-11%	2%
Buitenland (CBS)	238	247	288	240	225	311	233	298	231	268	13%	16%
Totaal	1.588	1.615	1.627	1.517	1.362	1.629	1.525	1.541	1.412	1.467	-8%	4%

Aantal overnachtingen aangevuld met buitenlandse

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2004-201	012-201
Binnenlands (CVO)	7.769	9.060	8.943	7.724	6.874	7.368	7.754	6.794	7.367	7.010	-10%	-5%
Buitenland (CBS)	1.106	1.073	1.114	954	888	1.236	886	1.064	906	1.137	3%	25%

Vakantiemotief Friesland: natuurgerichte vakanties en bezoek aan natuurgebied belangrijk

Provincie Friesland: **Regio's**

Type vakantie	Friese Waddeneilanden abs	%	Vaste land Friesland abs	%	**Provincie Friesland** abs	%	**Nederland** abs	%
Wintersport	-	-	-	-	-	-	-	-
Strandvakantie	119	**25***	12	**2***	131	13	1007	7
Ander type sportieve of actieve vakantie	36	7	58	12	94	10	1347	9
Rondreis	1	0	4	1	5	1	75	1
Bezoek aan evenement zoals musical, cultureel evenement, festival of sportmanifestatie	19	4	19	4	38	4	514	4
Stedenvakantie	2	**0***	28	**6***	30	3	1106	8
Cultuurvakantie	2	0	11	2	13	1	262	2
Alleen bezoek aan attractiepark	-	-	1	0	1	0	444	3
Bezoek aan familie \ vrienden \ kennissen	25	**5***	61	**12***	86	9	1137	8
Op natuur gerichte vakantie	128	**27***	66	**13***	195	20	2042	14
Ter gelegenheid van een bijzondere gebeurtenis (bv. huwelijk, jubileum, etc.)	47	10	29	6	77	8	1314	9
Ontspanning \ rust \ relaxen \ gezelligheid \ er even tussen uit\ weekendje weg etc.	37	8	34	7	71	7	1845	13
Verwenvakantie (bezoek aan beauty-\wellness resort)	-	-	11	2	11	1	319	2
Water gerelateerde vakantie	28	**6***	70	**14***	97	10	277	2
Vakantie met vrienden\familie\collega 's	21	4	44	9	66	7	1507	11
Anders	13	3	19	4	32	3	451	3
Weet niet	5	**1***	22	**5***	27	3	598	4
Totaal toeristische vakanties (*1000)	483	100	491	100	974	100	14244	100
Steekproef	205		205		410		6092	

Provincie Friesland: **Regio's**

Bezoek aan:	Friese Waddeneilanden abs	%	Vaste land Friesland abs	%	**Provincie Friesland** abs	%	**Nederland** abs	%
Pretpark\attractiepark	-	-*	19	**4***	19	2	1339	9
Dierenpark\safaripark\dolfinarium	-	-*	20	**4***	20	2	1197	8
Bloemenpark, bloementuin\botanische tuin	3	1	13	3	16	2	317	2
Natuurreservaat, natuurgebied	311	**64***	167	**34***	477	49	4386	31
Sportevenement	30	6	32	7	62	6	435	3
Folkloristisch evenement	28	6	32	7	60	6	557	4
Bezienswaardige gebouwen (monumenten, oude steden, kerken, kastelen)	76	16	119	24	195	20	3274	23
Museum\oudheidkamer	86	18	84	17	169	17	1913	13
Theater\schouwburg\bioscoop	8	2	26	5	34	3	500	4
Concertgebouw\musicals	-	-	3	1	3	0	149	1
Strand	413	**85***	67	**14***	480	49	2807	20
Geen van deze	24	**5***	139	**28***	163	17	4463	31
Totaal antwoorden	978	202	719	146	1697	174	21337	150
Totaal toeristische vakanties (*1000)	483	100	491	100	974	100	14244	100
Steekproef	205		205		410		6092	

Activiteiten tijdens vakantie Friesland: fietsen en wandelen belangrijk

Provincie Friesland: **Regio's**								
	Friese Waddeneilanden		Vaste land Friesland		**Provincie Friesland**		**Nederland**	
Sportieve activiteiten								
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Zwemmen	98	20	144	29	241	25	4848	34
Fietsen	338	**70***	159	**32***	497	51	4113	29
Wandelingen maken	364	**75***	199	**40***	563	58	8093	57
Roeien\kanoën	-	-*	23	**5***	23	2	186	1
Zeilen	3	**1***	46	**9***	49	5	170	1
Windsurfen\kitesurfen\golfsurfen	3	1	6	1	10	1	26	0
Deltavliegen\zweefvliegen\sportduiken \rafting\parachutespringen\bungyjumpe n	3	1	3	1	6	1	51	0
Vissen	4	**1***	37	**8***	41	4	271	2
Tennis\squash	2	0	7	1	8	1	127	1
Golf	-	-	4	1	4	0	141	1
Paardrijden, ponyrijden	11	2	4	1	15	1	145	1
Bergbeklimmen	3	1	2	0	6	1	17	0
Geen van deze	38	**8***	136	**28***	173	18	3035	21
Totaal antwoorden	867	179	768	156	1635	168	21223	149
Totaal toeristische vakanties (*1000)	483	100	491	100	974	100	14244	100
Steekproef	205		205		410		6092	

Profiel doelgroep Friesland: gezinnen met jonge kinderen en 55+

Provincie Friesland: **Regio's**								
	Friese Waddeneilanden		Vaste land Friesland		**Provincie Friesland**		**Nederland**	
Geslacht								
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Man	220	44	362	52	583	49	9201	53
Vrouw	277	56	339	48	616	51	8288	47
Totaal vakanties (*1000)	498	100	701	100	1199	100	17490	100
Steekproef	215		296		511		7515	
Leeftijd								
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
0 - 12 jaar	52	10	92	13	144	12	3216	18
13 - 17 jaar	26	5	38	5	64	5	795	5
18 - 24 jaar	46	9	54	8	100	8	1055	6
25 - 34 jaar	42	9	63	9	105	9	1900	11
35 - 44 jaar	68	14	89	13	157	13	2491	14
45 - 54 jaar	89	18	77	11	165	14	2421	14
55 - 64 jaar	100	20	149	21	249	21	2741	16
65 of ouder	75	15	140	20	215	18	2872	16
Totaal vakanties (*1000)	498	100	701	100	1199	100	17490	100
Steekproef	215		296		511		7515	
Provincie								
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Groningen	51	**10***	35	**5***	85	7	564	3
Friesland	56	11	101	14	158	13	708	4
Drenthe	19	4	19	3	38	3	452	3
Overijssel	64	13	114	16	178	15	1213	7
Gelderland	65	13	77	11	142	12	2320	13
Utrecht	63	**13***	46	**7***	109	9	1363	8
Noord-Holland	79	16	123	18	202	17	2842	16
Zuid-Holland	39	**8***	105	**15***	144	12	4003	23
Zeeland	-	-	8	1	8	1	465	3
Flevoland	8	2	6	1	14	1	478	3
Noord-Brabant	43	9	57	8	100	8	2323	13
Limburg	10	2	11	2	21	2	758	4
Totaal vakanties (*1000)	498	100	701	100	1199	100	17490	100
Steekproef	215		296		511		7515	

merkbekendheid Friesland in Duitsland (Nordrhein Westfalen en Niedersachsen) groot, waterrijk karakter overheerst in beeldvorming

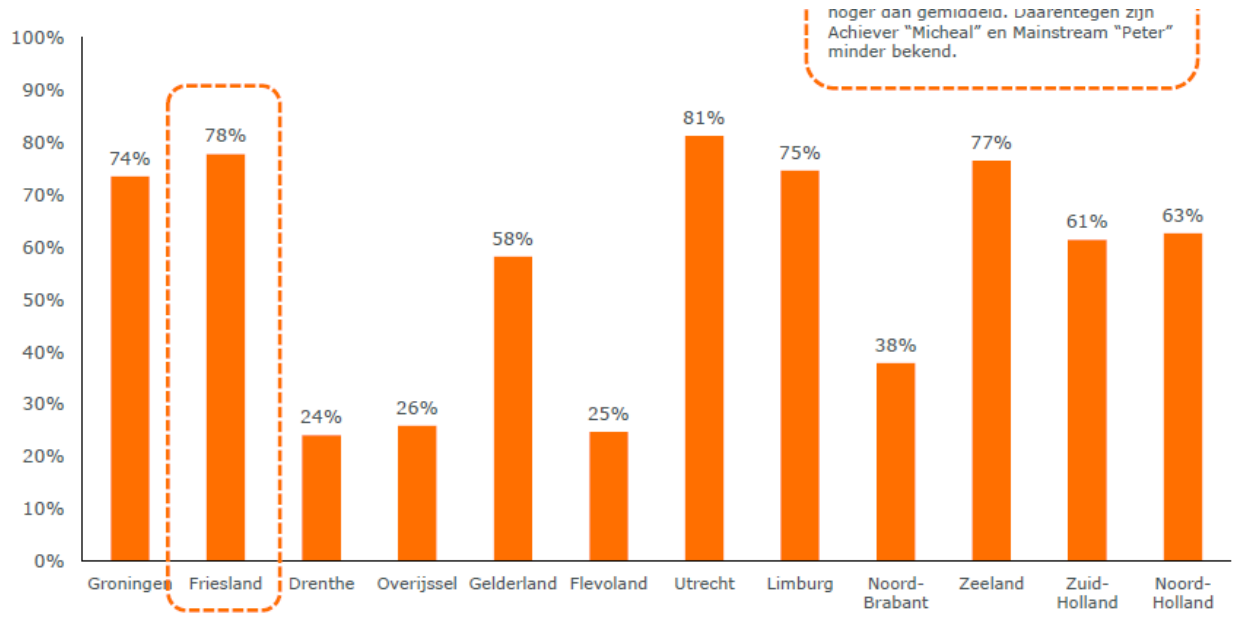

merkbekendheid Friesland in België (Vlaanderen) groot, water, natuur, taal en elfstedentocht overheersen in beeldvorming

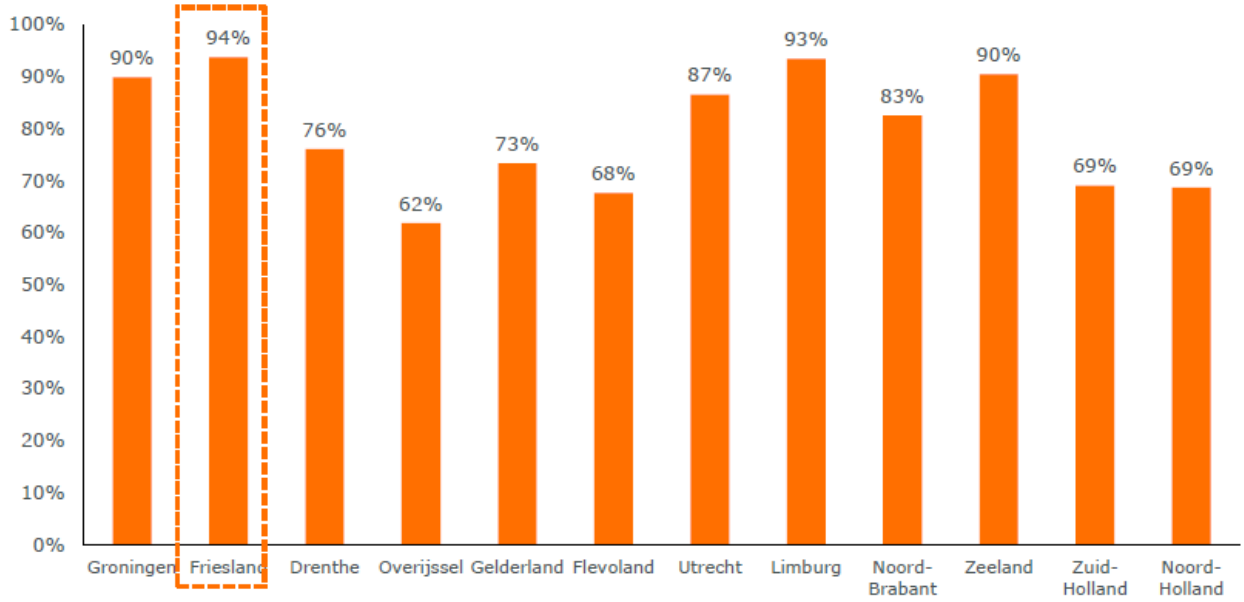

Vraag: En van welke Nederlandse provincies heeft u wel eens gehoord ook al is het maar van naam? (geholpen bekendheid)

Wijze van boeken: internetfaciliteiten bij individuele ondernemers belangrijk

Basis: alle vakanties

	Provincie Friesland: **Regio's**							
	Friese Waddeneilanden		Vaste land Friesland		**Provincie Friesland**		**Nederland**	
Wijze van boeken accommodatie en\of vervoer								
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Aan de balie\persoonlijk	6	3	18	8	24	5	178	2
Telefonisch	25	11	30	13	55	12	804	10
Schriftelijk	-	-	1	0	1	0	55	1
Via internet\e-mail	198	**85***	152	**67***	350	76	6700	81
Anders	11	5	11	5	22	5	337	4
Weet niet	7	3	17	8	25	5	291	4
Totaal antwoorden	247	106	230	101	477	104	8365	101
Totaal toeristische vakanties (*1000)	233	100	227	100	460	100	8298	100
Steekproef	100		98		198		3542	
Wijze van boeken accommodatie								
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Aan de balie\persoonlijk	13	4	24	6	37	5	386	3
Telefonisch	64	17	91	24	155	21	2016	17
Schriftelijk	-	-	-	-	-	-	79	1
Via internet\e-mail	265	70	227	61	492	66	8572	73
Anders	27	7	14	4	41	6	414	4
Weet niet	7	2	17	5	25	3	303	3
Totaal toeristische vakanties (*1000)	377	100	373	100	750	100	11772	100
Steekproef	162		160		322		5091	

Basis: alle vakanties

	Provincie Friesland: **Regio's**							
	Friese Waddeneilanden		Vaste land Friesland		**Provincie Friesland**		**Nederland**	
Boekingsinstantie accommodatie (niet via internet geboekt)								
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Direct bij de reisorganisatie	2	1	14	9	15	6	240	8
Bij het reisbureau	-	-	3	2	3	1	46	1
Bij de ANWB-reispartners	-	-	3	2	3	1	3	0
Bij VVV-kantoor	2	2	-	-	2	1	7	0
Bij de vakantieboekingscentrale van de VVV	2	2	-	-	2	1	2	0
Bij boekingscentrale van hotelketen	3	2	5	3	7	3	95	3
Bij boekingscentrale van Center Parcs	-	-	-	-	-	-	69	2
Bij boekingscentrale van Landal GreenParks	10	9	9	6	19	7	238	7
Bij boekingscentrale van een andere verhuurorganisatie van vakantiebungalows, -huisjes of villa's	-	-	-	-	-	-	59	2
Rechtstreeks bij de accommodatieverschaffer	73	65	72	50	145	56	1637	51
Via de Air Milesorganisatie	-	-	2	1	2	1	10	0
Via supermarkt\warenhuis	-	-	-	-	-	-	3	0
Bij andere bemiddelingsinstantie	2	2	4	3	6	2	80	3
Weet niet, door ander gereserveerd	18	16	31	21	48	19	599	19
Weet niet	1	1	3	2	5	2	110	3
Totaal toeristische vakanties (*1000)	112	100	146	100	258	100	3199	100
Steekproef	46		58		104		1373	

segmentatie op basis van lifestyle (BSR): (potentiele) doelgroep NP Alde Feanen sluit beste aan bij gezellig lime, uitbundig geel en rustig groen.

Voor meer informatie kijk op:
http://www.recroninnovatiecampagne.nl/nl/informatie/onderzoek-verblijfsrecreatie/vijf-belevingswerelden

Bijlage III Verslag scenario-ontwikkeling

Door Albert Postma, lector scenarioplanning, European Tourism Futures Institute

Het European Tourism Futures Institute (ETFI), verbonden aan Stenden Hogeschool, is gespecialiseerd in toekomststudies en scenarioplanning voor de sectoren vrijetijd en toerisme. Ze maakt bij haar werk gebruik van de uitgangspunten van *foresight*. Bij deze werkwijze worden de belangrijkste onzekerheden die op de toekomst van invloed zijn in kaart gebracht en gebruikt om scenario's te ontwerpen. Deze werkwijze past in een tijd waarin de samenleving sterk geglobaliseerd en gedigitaliseerd is; die gekenmerkt wordt door hyper-connectiviteit tussen bedrijven, sectoren en tussen regio's dichtbij en ver weg; en waarin ontwikkelingen zich exponentieel ontvouwen, vooral in de technologie. Onder deze omstandigheden gaat het niet aan te reageren op trends die we waarnemen tot de dag van gister, maar is het belangrijk gezamenlijk na te denken over relevante ontwikkelingen die zich de komende jaren zouden kunnen voordoen en daar tijdig op te anticiperen. Deze werkwijze past ook bij de hedendaagse visie op kennisontwikkeling, waarbij theorie en praktijk nauw met elkaar verweven zijn, mensen met verschillende inhoudelijke achtergronden met elkaar in gesprek gaan, van elkaar leren en zich een gezamenlijk beeld vormen van hoe 'de wereld in elkaar steekt', en samen in kaart te brengen wat men zou kunnen doen om meer toekomstbestendig te worden en niet te worden verrast door *wild cards* die trends plotseling kunnen doen omslaan. Het proces, de dialoog, is daarbij minstens zo belangrijk als de uitkomsten zelf.
Voor de ontwikkeling van de scenario's voor Nationaal Park De Alde Feanen zijn twee workshops door het ETFI gefaciliteerd. De eerste workshop met leden van de projectgroep. Deze workshop had als doel in kaart te brengen wat de belangrijke ontwikkelingen zijn in de macro-omgeving die de toekomst van Nationaal park De Alde Feanen beïnvloeden. Tijdens deze workshop op 4 februari 2014 in het gemeentehuis van Tytsjerksteradiel in Burgum zijn de kennis en expertise van de deelnemers in kaart gebracht en besproken. Met behulp van moderatiemethodes zijn de ontwikkelingen die naar voren kwamen op basis van door de groep veronderstelde samenhangen geclusterd. De clusters hebben een naam gekregen (*driving forces of change*) en zijn door de deelnemers gerangschikt naar mate van invloed op de toekomst van De Alde Feanen en de mate van onzekerheid voor wat betreft de ontwikkelingsrichting. De omgevingsfactoren die zowel erg belangrijk als erg onzeker zijn (kernonzekerheden, ofwel *key uncertainties*) zijn gebruikt voor het inkaderen van vier mogelijke scenario's. Dergelijke scenario's zijn schetsen van hoe de toekomst van De Alde Feanen eruit zou kunnen zien als die onzekerheden zich in een bepaalde richting zouden ontwikkelen. Ze spelen zich af in 2022. Het zijn nadrukkelijk geen voorspellingen maar plausibele beschrijvingen van mogelijke toekomsten waar De Alde Feanen zich op zou kunnen voorbereiden. Detailuitkomsten van de workshop met de projectgroep en aanvullend bronnenonderzoek met betrekking tot de twee dimensies heeft een eerste inhoudelijk beeld opgeleverd van elk van de scenario's, weergegeven in een aantal korte steekwoorden.

In de tweede workshop op 10 maart 2014 zijn betrokkenen uit de streek in het bezoekerscentrum van National Park De Alde Feanen bijeen geweest. Zij zijn uitgedaagd de kernachtig weergegeven scenario's tot zich te nemen, zich daarvan een beeld te vormen, in groepen te bespreken en te brainstormen over innovatieve ideeën, concepten, producten, diensten en verdienmodellen om de scenario's verder te concretiseren. Tijdens deze workshop hebben tekenaars van Jam Visueel denken in cartoons verslag gedaan van de ideeën die naar voren werden gebracht.

Het resultaat van beide sessie is een viertal scenario's die een geheel eigen perspectief bieden op de toekomst van De Alde Feanen. Elk vormt een beeld van hoe het gebied er in 2022 uit zou kunnen zien als de twee kernonzekerheden zich in een bepaalde richting zouden ontwikkelen. Op de volgende bladzijden wordt het proces van beide workshops met afbeeldingen geïllustreerd en wordt van elk scenario een korte beschrijving gegeven, voorzien van de steekwoorden die voortkwamen uit de eerste workshop en aanvullend bronnenonderzoek, en van de ideeën die vertegenwoordigers uit de streek presenteerden. Nadrukkelijk dient te worden vermeld dat de scenario's geen voorspellingen zijn, noch ontwikkelingsrichtingen waaruit een keuze moet worden gemaakt. Ze bieden elk een plausibel doorkijkje naar een toekomst die zich zou kúnnen voordoen. De functie daarvan is dat de scenario's inspiratie bieden om op pro-actieve wijze tot innovatieve ideeën te komen. De ideeën die de tweede workshop voortbracht moeten in dat licht worden geïnterpreteerd. De beste toekomstbestendigheid ontstaat wanneer ideeën uit verschillende scenario's worden gecombineerd en tot nieuwe en unieke innovaties leiden.

Figuur 1a en 1b. Twee sfeerbeelden van de eerste workshop setting

Figuur 2. Een uitsnede van de resultaten uit de brainstorm in de eerste workshop

Figuur 3. De clusters die de naam kregen 'De toerist fan moarn' en 'Politiek'

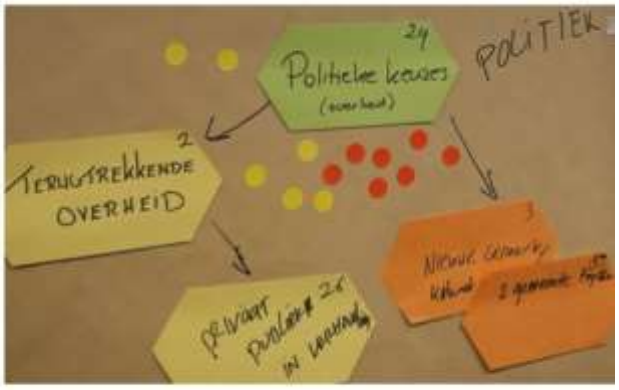

Figuur 4. De clusters gerangschikt naar belangrijkheid en onzekerheid. De kernonzekerheden zijn omcirkeld

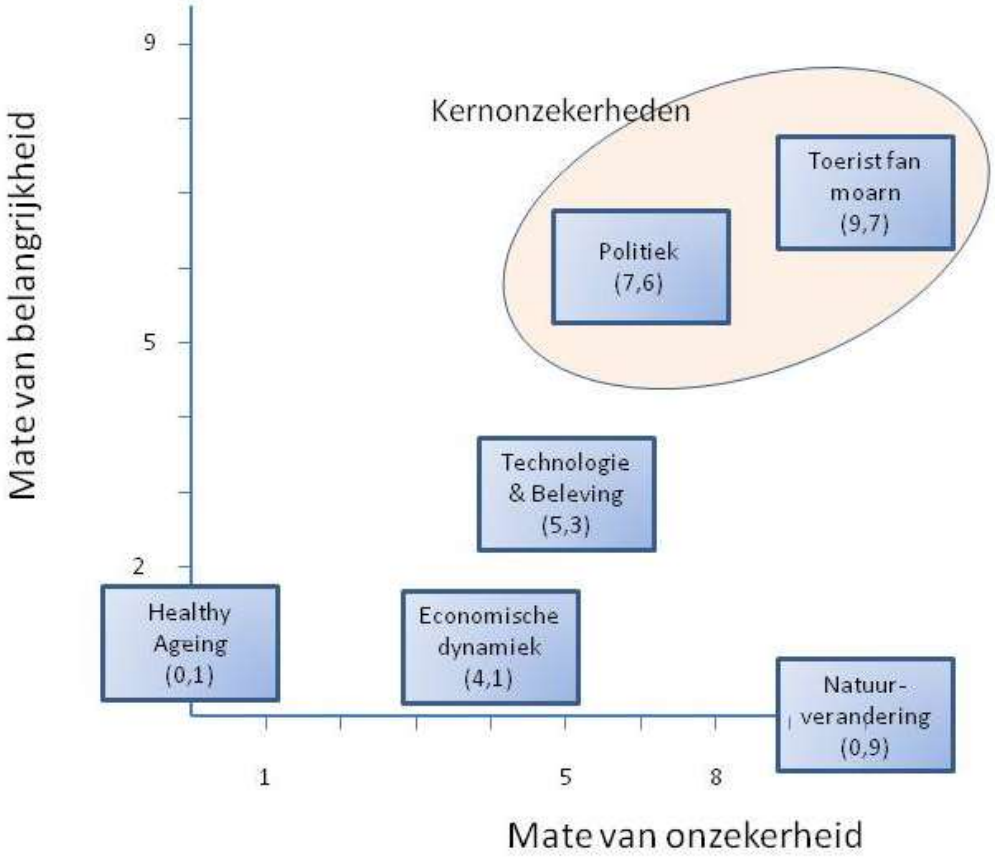

Figuur 5. De scenario's die op basis van de eerste workshop zijn vastgesteld

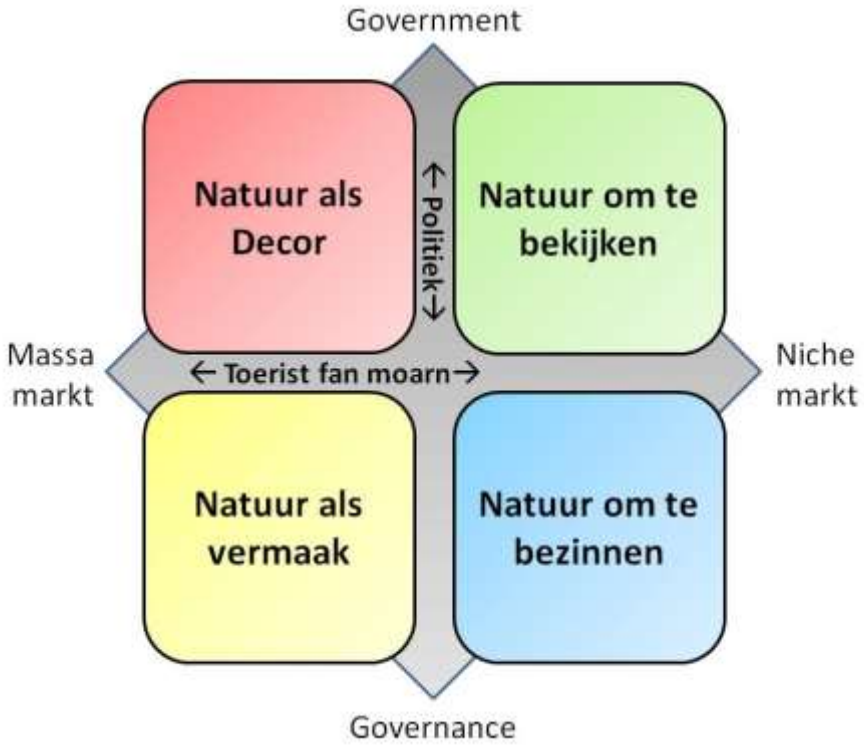

Figuur 6a en 6b. Twee sfeerbeelden van de tweede workshop setting

Figuur 7. Een impressie van de resultaten van de tweede workshop, per scenario

NATUUR ALS DECOR

NATUUR OM TE BEKIJKEN

NATUUR ALS VERMAAK

NATUUR TER BEZINNING

NATUUR ALS DECOR

(government & massa markt)

In dit scenario kiezen de overheden in het gebied vanuit hun grote belang bij toeristische profilering voor een sterke betrokkenheid bij het Nationaal Park. Omdat de natuur zo bijzonder is, wil men dat met trots uitdragen en (inter)nationaal profileren. Het mag wat kosten. Er wordt gemikt op veel meer (internationale) toeristen en vooral langs de randen van het gebied worden daarvoor de nodige voorzieningen getroffen om het gebied toegankelijk en beleefbaar te maken. De Alde Feanen zijn een open lucht attractie, een hoog (ook technologisch) voorzieningenniveau versterkt het toeristisch aanbod. Ondernemers krijgen alle ruimte om snel te kunnen schakelen in een markt die voortdurend in beweging is. Om de natuur te beschermen is geleiding van het publiek belangrijk en zijn sommige kwetsbare gebieden afgesloten. Met behulp van digitale technologie zijn ook die gebieden wel op een spannende manier te beleven.

Kenmerken van het scenario zijn (voortkomend uit eerste workshop en aanvullend bronnenonderzoek):
De Alde Feanen is “bestemming” voor dagje uit/short break;
Ontsnappen uit stedelijke omgeving, rust, ontspanning staat centraal
Natuur functioneert voor bezoeker als groen decor voor mensen uit stedelijk gebied; van afstand naar kijken; natuur zelf is ontoegankelijk
Veel mensen in korte tijd veel laten besteden
Er is openbaar vervoer naar enkele bezoekerslocaties in het gebied
Marketing in handen van provincie/N-NL en richt zich vooral op promotie

Natuur is “wildernis” met rijke biodiversiteit en intrinsieke waarde
Rijk en natuurorganisaties beschermen natuur vanuit algemeen belang (tegen de massa)
Planvorming is geïnstitutionaliseerd en verloopt via bestuurlijke procedures
Nationale doelen en wetgeving

De Alde Feanen is een Nationaal Park dat wordt beheerd naar nationaal model en wordt behandeld als andere nationale parken

Concrete ideeën voor bij het scenario passende producten, diensten en verdienmodellen zijn (voortkomend uit de tweede workshop):

- Schilderij: iedere blik, ieder seizoen, waar je ook kijkt, je kijkt naar panorama van de Alde Feanen met wisseling van seizoenen, een levend schilderij; stap binnen in “het schilderij” dat De Alde Feanen heet: de bezoeker verwacht natuur, krijgt natuur om positieve vibes van de pracht en praal in zich op te nemen. De natuur van De Alde Feanen, de Picasso van de schoonheid der natuur. De natuur is zo mooi als groots schilderij. Ontdek het.
- Drijvend beleefterras - op glas: in een deel van het gebied een drijvend terras dat langzaam door het decor wordt getrokken. Op het terras worden drank en hapjes geserveerd.
- Monorail: monorail onder water (dus je zit op het water) of boven het gebied. Met een Google Glass zie je hoe mensen vroeger in het gebied woonden en werkten.
- Friesland Experience: Typisch Friese kenmerken (Grutte Pier, waterpoort, Friese Koe, etc.) in het landschap zetten waar ze dienen als decor Bv Chinezen kunnen zo in één middag alle highlights van Friesland beleven.
- Natuurbegraafplaats: je hebt de mogelijkheid om tot veenlijk te worden. Kosten €6000, met kans op plaats in het Veenlijkmuseum
- Webcams met geurassociatie: 100 webcams in Eernewoude. Een webcam bij een ooievaarsnest en otternest etc. Toeristen in Grou/Warten/Earnewâld hebben toegang tot deze beelden (betalend)
- Vogelkijkhuttenfestival: je kijkt vanuit de vogelkijkhutten naar het decor/landschap. Vogelkijkexperience (liggend in ligstoelen of staand) elke keer vanuit een ander perspectief
- Ontsluiting van (vaar)wegen en paden met bijbehorende faciliteiten (aanlegplaatsen, kijkhutten/-torens, infopanelen, campings).
- Gebruiksregels: Voor iedereen helder/duidelijk wat wel en niet mag/kan. Vooral zodanig dat iedereen dit begrijpt vanuit eigen beleving.
- Bij Grou toegangspoort Alde Feanen
- Ondernemend NP: De Alde Feanen moet als Nationaal Park een ondernemende houding aan nemen
- Sunset varen
- Natuurlijk pad om te genieten: gevarieerd landschap, decor is toegankelijk per (fluister)boot, paadjes om te wandelen, te proeven, te ruiken, te voelen – het hele jaar rond.
- Natuureducatie en –voorlichting. Natuur leren zien: mensen zien het moois niet vanzelf.

NATUUR OM TE BEKIJKEN

(government & niche markt)

Ook hier kiezen de overheden voor een grote mate van betrokkenheid. Die betrokkenheid is vooral ingegeven door de wens om inwoners en toeristen mee te laten profiteren en genieten van een uniek natuurgebied. De natuurkwaliteit staat voorop. Natuurgerichte recreatie staat centraal en de toeristische profilering richt zich op rustzoekers, cultuur- en natuurliefhebbers die op zoek zijn naar een unieke beleving en kwaliteit. De overheid is van mening dat dit wat mag kosten en stelt ondernemers en maatschappelijke organisaties in staat om deze kleine nichemarkten met veel kwaliteit te bedienen. Het Nationaal Park is volop beleefbaar, mits de bezoekers zich rekenschap geven van de unieke natuurkwaliteit. Verboden en verordeningen passen daar niet bij, wel een actieve inzet van maatschappelijke partners om te participeren in gebiedsexcursies en het ontwikkelen van nieuwe, natuurgerichte arrangementen. Ondernemers zullen flexibel moeten zijn in het aanbieden van arrangementen en producten, maar hun risico is in zekere zin beperkt door een grotere overheidsbetrokkenheid op de langere termijn.

Kenmerken van het scenario zijn (voortkomend uit eerste workshop en aanvullend bronnenonderzoek):
Natuur functioneert voor bezoeker als “wildernis” die hij van dichtbij kan “bekijken”; het gebied is gezoneerd naar gradaties van stilte/rust/duisternis
Educatie/leren staat centraal
Beperkt aantal mensen met relatief hoge bestedingen per persoon, door langer verblijf (short breaks) en relatief dure bestedingen
Er is openbaar vervoer naar enkele bezoekerslocaties in het gebied; van daaruit worden gestandaardiseerde tochten door het gebied aangeboden
Marketing in handen van NBTC en richt zich vooral op promotie op internationale markten

Natuur is “wildernis” met rijke biodiversiteit en intrinsieke waarde
Rijk en natuurorganisaties beschermen natuur vanuit algemeen belang (tegen de massa)
Planvorming is geïnstitutionaliseerd en verloopt via bestuurlijke procedures
Nationale doelen en wetgeving

De Alde Feanen is een Nationaal Park dat van het Rijk een unieke behandeling krijgt om de identiteit ten opzichte van andere nationale parken te waarborgen

Concrete ideeën voor bij het scenario passende producten, diensten en verdienmodellen zijn:

- Gebruiken en beleven van de seizoenen: het is veel meer dan alleen de zomer. Ieder seizoen heeft zijn eigen bekoring. Daar gebruik van maken en op inspelen. Bv 's zomers ooievaars.
- Nieuwe markten: waterbuffels (bv wat er is deze natte omgeving kan "leven"→ nieuwe landbouw
- Nieuwe markten: eet de natuur (eet de natuur, bloemen, planten, Alde Feanster beerenburg
- Herken de knoppen: in het voorjaar bomen etc. herkennen dmv knoppen, kleur van de bast, vorm van de twijgen
- Seizoensverlenging door arrangementen: kijk hoe je arrangementen kunt bedenken. Hierbij wel rekening houden met broedseizoen
- Doelgroepen seizoensverlenging: bridge, quilt
- Eén Nationaal Park in Fryslân: De Alde Feanen. Het park is nu niet uniek genoeg om commercieel te worden/zijn
- Otter: volg, zoek, vind
- Laagveenhoning: unieke bloemen, unieke honing
- Uitwisselen en informeren; samenwerken: zorg van elkaar dat je weet wat er is, bv de routes etc. bij toeristen etc. en horeca
- Culturele evenementen: natuur gebruiken als buitenplaats van de schouwburg.
- Uitdagen/actief: om ook jongere mensen aan te trekken. We willen de jongerengroeptrekken door ze te laten beleven. Bv GPS-tocht → prikkelend
- Lodge: kleinere groep trekken met groter bestedingspatroon → door middel van lodge (of 5 sterren hotel)
- Verzorgen/gezondheid: vergrijzende markt → Bijvoorbeeld zorgcentra en mensen met PGB zorg en wellness aanbieden. Heilzame omgeving.
- Identiteit/cultureel/arrangementen (riet snijden, sporen zoeken, sterren kijken, wandelen met professionele gids, rondvaarten)
- Bridge drive arrangement: rondvaart, wandelen, entree bezoekerscentrum, entree landbouwmuseum; rondleiding met voorafgaand een 3D-film, wat is er te zien, en tijdens de rondleiding door het park weet je waarnaar je moet kijken. Voor kinderen een interactief centrum creëren. Bijverkopen: laagveenhoning, knuffelotters, Alde Feanster mosterd, wandelroutes etc.
- Interactief arrangement dat gast op website zelf kan samenstellen (overnachten, eten, drinken, activiteit, kinderen, rondvaart, fietshuur, boothuur, wandel- en fietsroutes. Tip: meer informatie qua opzet bij Fraukje Bruggink)
- Materiaal waarin duidelijk vermeld staat wat er te zien valt. Bloemen, bomen, vogels, vissen, reptielen.
- Jaarlijkse wandelroute in het voor- of najaar die landelijk bekend is gemaakt van minimaal 10-25 km en ook sponsoren aantrekt

NATUUR ALS VERMAAK

(governance & massa markt)

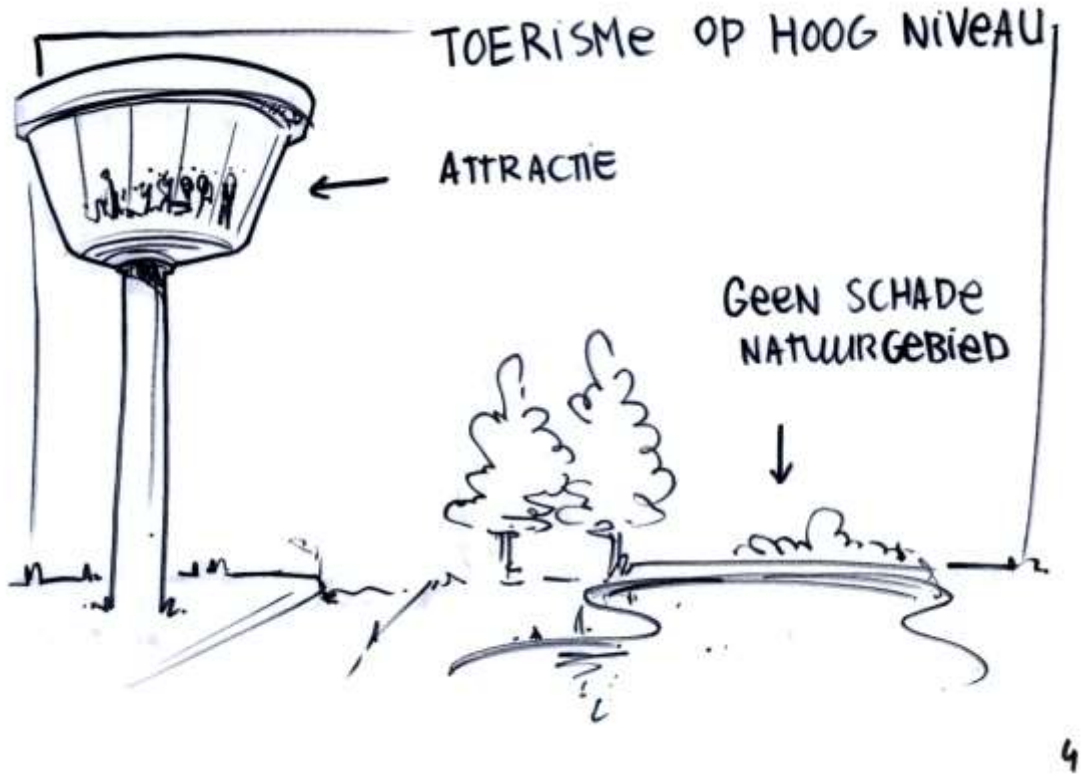

In het scenario 'Natuur als Vermaak' wordt fors geïnvesteerd op het stimuleren van grootschaliger toerisme mogelijkheden. De overheid heeft zich steeds verder teruggetrokken en vindt het een opgave van gebiedspartners en marktpartijen zelf om het Nationaal Park te ontwikkelen. De terreinbeheerder heeft een aantal kwetsbare gebieden minder toegankelijk gemaakt en geeft voor het overige alle ruimte aan ondernemers om het gebied toeristisch te exploiteren. Het 'plezier' hebben in de natuur staat hier voorop en dat kan zeer uiteenlopende vormen aannemen. In de promotie van het gebied wordt geprobeerd om grote publieksgroepen aan te spreken die (waarschijnlijk vooral binnenlands toerisme) op zoek zijn naar aantrekkelijke activiteiten en volledig georganiseerde vakanties of korte verblijven. De ondernemer heeft alle ruimte, maar zal snel moeten schakelen om publiekswensen bij te houden. Er is richtinggevende afspraken nodig met de terreinbeherende organisatie en met de dorpen om zorgvuldig te laveren op de draagkracht van natuur en leefbaarheid versus economie. Het scenario daagt de partners in het Overlegorgaan wel voortdurend uit om op zoek te zijn naar nieuwe verdienmodellen om een goed financieel draagvlak onder het Nationaal Park te hebben.

<u>Kenmerken van het scenario zijn (voortkomend uit eerste workshop en aanvullend bronnenonderzoek):</u>
De Alde Feanen is "bestemming" voor dagje uit/short break;
Vermaak (avontuur, spanning, uitdaging, grenzen verleggen) staat centraal
Natuur functioneert voor bezoeker als groen decor voor mensen uit stedelijk gebied; van afstand naar kijken; natuur zelf is ontoegankelijk
Veel mensen in korte tijd veel laten besteden
Regionale tour operators en vervoersbedrijven organiseren vervoer vanuit het hele land naar De Alde Feanen
De Alde Feanen heeft enkele "toegangspoorten" waar de bezoekers worden afgezet. Van daaruit verzorgen regionale vervoersbedrijven het vervoer in het gebied.
Marketing in handen van reisindustrie en vervoersmaatschappijen die arrangementen aanbieden voor dagje uit en short breaks

Natuur is een toeristische hulpbron die geëxploiteerd moet worden
Regionale stakeholders "ontwikkelen" (commodificeren) de natuur samen (co-creatie; co-makership; publiek-private samenwerking; denk ook aan samenwerking met partijen rond De Alde Feanen)
De ondernemers zijn innovatief, flexibel, kunnen op nieuwe behoeftes anticiperen en daar snel inspelen (marktcyclus)
Regionale doelen en regelgeving

De Alde Feanen is geen Nationaal Park meer wat vrijheid schept om het op de behoeftes van (potentiële) bezoekers af te stemmen. Schept ook mogelijkheden om de grootte van het gebied opnieuw af te grenzen.

Ideeën voor bij het scenario passende producten, diensten en verdienmodellen zijn:

- Vermarkten/vertellen wat je doet: er is en gebeurt al veel, maar op de website van De Alde Feanen is niet alles te vinden of bekend
- Iets nieuws en karakteristieks bedenken voor Nationaal Park DAF, iets dat karakter van Nationaal Park onderstreept, jaarlijks terugkeert en ook in media aandacht genereert, Bijvoorbeeld NK burlen.
- Turfdorp. Turfsteken als attractie.
- Slapen in een ooievaarsnest
- Bezoekerscentrum als een groot levens aquarium
- Onderwateraquarium. Onderwatertunnel voor het bewandelen van het onderwaterleven
- Veen vorming volgen door kijkglazen in verticale wand
- Beleving van stilte en duisternis/ De Alde Feanen als symbool van donkerervaring. Nachtwandelen. Ontwakend landschap. Stilte beleven. Bijvoorbeeld Feel the Night / Leeuwarden 2018 en Dark sky park met sterren observaties.
- Gebied ontsluiten voor electrosloepen uit Leeuwarden
- Rondvaart met onderweg natuurattracties. “watersafari” (park)
- Klassieke muziek concert (Vroege Vogels)
- Beleefpark “de Alde Feanen” met zintuig-beleef-pakket. Het een avontuurlijk gebied: voor alle zintuigen, veel (spannends) “te beleven”. Positief onder de aandacht brengen van De Alde Feanen als ultieme, actieve en creatieve vermaakspartner. De natuur leent zich uitstekend voor het vermaak van een potentiële gast, doch binnen de grenzen van het kunnen.
- Back to basics, mensen de natuur laten ervaren en van natuurlijke producten te overleven (welke bessen, wortels, planten e.d. zijn eetbaar?)
- Innovatieprojectontwikkeling elektrisch varen. Subsidie stimuleert negatieve ervaring. Maximale vaartijd 7 tot 10. 2 dagen kunnen varen op boegschroef.
- Meerdaagse survival longrope evenement
- Botenverhuur (kano, roeiboot, zeilboot, fluisterbootjes)
- Huisjesverhuur / vakantiewoningen
- Viswedstrijden

NATUUR TER BEZINNING

(governance & niche markt)

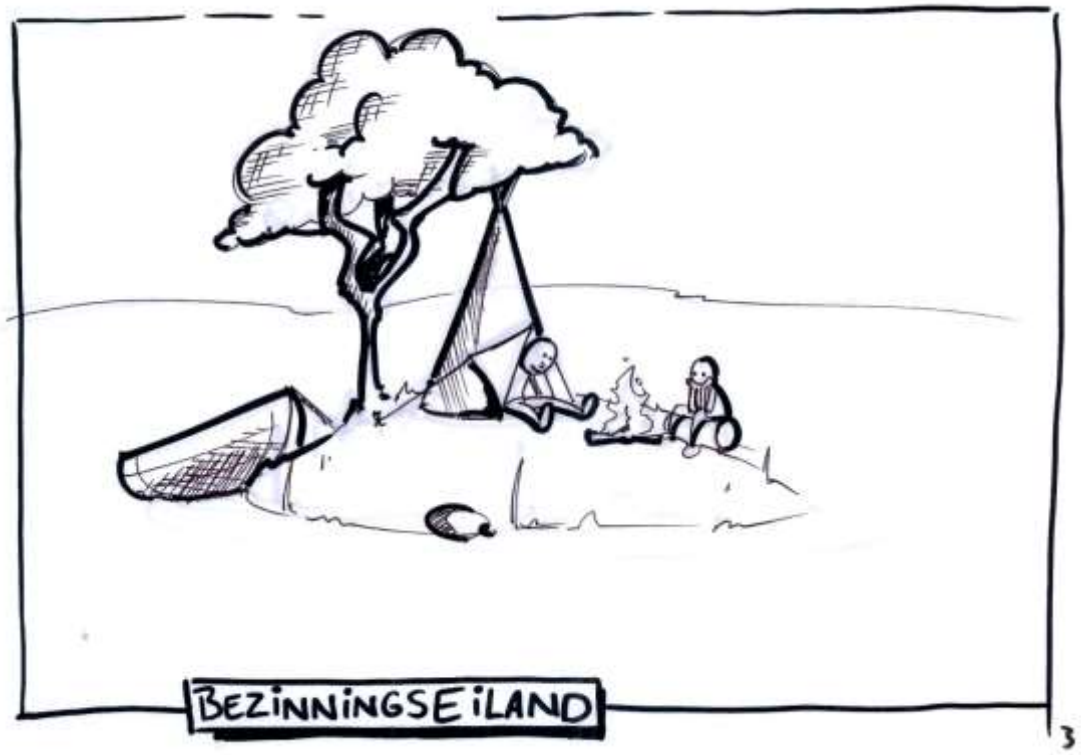

Het 4e scenario is een ontwikkelpad dat uitgaat van nichetourisme in een omgeving waarin de overheid alle ruimte geeft aan ondernemers en waar ondernemers zijn die –mogelijk in combinatie met een zekere ideële gedrevenheid- kiezen voor bezinning- en cultuurtoerisme. Er is veel kleinschalige bedrijvigheid in dit scenario. Het mikt op mensen met een grote portemonnee, die heel specifiek voor een bepaalde kwaliteit kiezen, maar wil nadrukkelijk ook ruimte geven aan mensen met een kleine beurs. Het publiek dat hier op afkomt is komt juist om te genieten van de rust en ruimte. Ze vermijden de drukke gebieden en zoeken groene campings, kleinschalige logies en rekenen op een bijzondere belevenis. Het scenario vraagt om sterk ondernemerschap om dit toerisme te verbinden aan een zakelijk succesvol verdienmodel. De Alde Feanen zijn in dit scenario een rustig gebied, met alle ruimte voor ecologische kwaliteit.

Kenmerken van het scenario zijn (voortkomend uit eerste workshop en aanvullend bronnenonderzoek):
De Alde Feanen is voor de bezoeker een gebied om te beleven (immersion/onderdompeling) en zichzelf te (her)ontdekken bijvoorbeeld samen met een persoonlijke natuurgids; het gebied is gezoneerd naar gradaties van stilte/rust/duisternis
Esthetisch/vorming/bezinning/tot jezelf komen staat centraal
De Alde Feanen is een plaats waar natuur en cultuur op unieke manier samenkomen. Denk ook aan gastronomie, watertechniek.
Beperkt aantal mensen met relatief hoge bestedingen per persoon, door langer verblijf (short breaks) en relatief dure bestedingen
Indien gewenst halen bewoners en regionale bedrijven mensen (thuis) op. Voor vervoer in het gebied is een divers aanbod van vaar-/vervoersmiddelen beschikbaar (bootjes, witte fietsen, watertaxi's e.d.)
Marketing in handen van alle bedrijven en bewoners (relatiemarketing, persoonlijke benadering, inclusief voor- en na traject via bijvoorbeeld story-telling)

Regionale stakeholders (incl. toeristen zelf) beschermen/beheren natuur samen (co-creatie; co-makership; publiek-private samenwerking); denk ook aan samenwerking met partijen rond De Alde Feanen)
De ondernemers zijn innovatief, flexibel, kunnen op nieuwe behoeftes anticiperen en daar snel inspelen (marktcyclus)
Regionale doelen en regelgeving

De Alde Feanen is geen Nationaal Park meer wat vrijheid schept om het op de behoeftes van (potentiële) bezoekers af te stemmen. Schept ook mogelijkheden om de grootte van het gebied opnieuw af te grenzen.

Concrete ideeën voor bij het scenario passende producten, diensten en verdienmodellen zijn:

- Bezinningseilanden: eilanden aanwijzen waar individuen /gezinnen/groepen met minimale voorzieningen kunnen verblijven; boomhutten. Natuureilanden in het natuurgebied bieden mogelijkheden voor bezinningstoerisme
- Rustgebieden: gebieden aanwijzen waar alleen maar elektrisch varen/kanoën e.d. toegestaan zijn: rust! (betaalde toegang ?!)
- Natuurwellness: terug naar de natuur: (veen)modderbaden, blotevoetenpaden, yoga!, ontgiften/ ontslakken/ onthaasten
- Stilte te huur: stilte/rust is niet te koop, dan is er geen stilte meer. Stilte deel je als meditatief moment, met anderen of alleen
- Nationaal Park als merk behouden, dit geeft juist iets extra's! wel zou je meer kunnen samenwerken met andere NP'en en Nationale Landschappen in Noord-Nederland. Zie "neem de tijd". Bijvoorbeeld Nationale parken "hoppen": samenwerken als nationale parken. Dat gasten meerdere nationale parken bezoeken tijdens hun verlijf. Net als "eiland hoppen"
- Wil je onthaasten in de natuur; wat biedt de natuur je? Bijvoorbeeld teambuilding → wat is de wisselwerking, wat kun je voor elkaar betekenen
- Grenzen verleggen: status Nationaal Park behouden maar meer draagvlak creëren door het bedieningsgebied te vergroten (geen bezinning, maar deze reactie slaat op de opmerking dat De Alde Feanen geen Nationaal Park meer is)
- Ervaar de"Earnewâldsters" (zie: "Follek" op Vlieland – eigenheid van de bewoners0
- Dorpen met musea die daar goed bij aansluiten, waaronder beschermde dorpsgezichten, water, vervening, skûtsjes, traditionele landbouw, "armen"
- Verbinding creëren tussen kunst, cultuur en religie/spiritueel
- De bezoekers leren de natuur weer te ontdekken
- Goed gastheerschap is een must

Nationaal Park

De Alde Feanen

Convenant

Datum:
16 juni 2014

Versie:
0.4

Periode:
Van 1 januari 2015
Tot 1 januari 2019

Evaluatie:
juni 2018

Inleiding

Nationale parken zijn aaneengesloten natuurgebieden met een oppervlakte van minimaal 1000 hectare. Het gaat daarbij om natuurterreinen, wateren of bossen met een bijzondere landschappelijke gesteldheid en een bijzonder planten- en dierenleven. Door specifiek beheer en inrichting van het gebied en door onderzoek te doen, wordt getracht de natuurwaarden te behouden en zo mogelijk te ontwikkelen, waarbij ook natuurgerichte recreatie mogelijk is, voor zover dit past binnen de beheerdoelstellingen. Bij de inrichting en het beheer prevaleren het behoud, herstel en ontwikkelen van en natuur en landschap. Aan de instelling van nationale parken liggen tevens sociaal- economische motieven ten grondslag. In de nationale parken wordt dan ook voorlichting en natuur- en milieueducatie gestimuleerd. Realisering van nationale parken is één van de instrumenten voor veiligstelling en beheer van de ecologische hoofdstructuur (EHS).

Nationaal Park De Alde Feanen is een visitekaartje van Fryslân. De rijke cultuurhistorie van de streek heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van een uniek en waterrijk natuurgebied, dat in Europa zijn gelijke niet kent. De natuurlijke kwaliteit van Fryslân beleef je hier optimaal op, aan en rondom het water of in één van de levendige dorpen in het gebied. Wie natuur en cultuur wil combineren kan ook snel schakelen tussen het natuurgebied en de nabijheid van de Friese steden. Bewoners, ondernemers en hun gasten genieten van het Nationaal Park in alle seizoenen. In het Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen maken de vele samenwerkingspartners zich er sterk voor om de vele kwaliteiten verder te versterken en (inter)nationaal uit te dragen.

Rijksontwikkeling

Vanaf 2013 is de situatie van de Nederlandse nationale parken behoorlijk veranderd. Het rijk heeft zich teruggetrokken en is alleen nog verantwoordelijk voor de toekenning van het predicaat Nationaal Park en voldoet aan de minimum eisen voor nationale parken, die in internationaal verband aan de landelijke overheid worden gesteld. Het Rijk houdt zich niet meer bezig met de organisatorische zaken rond de individuele parken, zoals de overlegorganen en de benoeming van voorzitters. De wijze waarop de betrokken eigenaren en gebruikers van de nationale parken zich organiseren en hoe zij andere maatschappelijke organisaties daarbij betrekken, is een aangelegenheid van de eigenaren en gebruikers zelf. Ook de ondersteuning van het samenwerkingsverband SNP vervalt en die van de communicatie- en educatie door het IVN wordt afgebouwd. Daarnaast vormde de Regeling aanwijzing nationale parken de grondslag voor de jaarlijkse subsidie ter bekostiging van de jaarplannen van de nationale parken. Deze bijdrage is ook per 2013 vervallen.

Opstelling Provincie Fryslân

De provincie heeft aangegeven de Nationale parken te blijven ondersteunen (nota Natuer en lanlik gebiet: GS, 23 mei 2012). Ze vindt haar nationale parken belangrijke visitekaartjes voor onze provincie en zetten naast natuurbeheer expliciet in op voorlichting en educatie en op recreatief medegebruik. De nationale parken hebben daarmee ook een belangrijke economische waarde voor de provincie: ze zijn publiekstrekkers bij uitstek en kunnen een katalysator vormen voor nieuwe recreatieve ontwikkelingen. Hier liggen grote kansen om ecologie en economie nog meer met elkaar te verbinden en op die manier een breed
draagvlak in de streek voor de NP op te bouwen en nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen. Daarnaast is de streek betrokken bij het NP door deelname in het overlegorgaan; dit past goed in scenario 2, Natuur voor mensen."

Het draagvlak en de betrokkenheid van de streek leggen het meeste gewicht in de schaal voor de provincie. De betrokkenheid levert de kans om ecologie en economie verder met elkaar te verbinden, zoals past in een nationaal park. Daarmee kan het park zich tot visitekaartje van de streek ontwikkelen en van economische waarde zijn. Daarnaast zijn voorlichting en educatie, waarmee de verbinding tussen de natuurwaarden en de samenleving wordt gemaakt, een zwaarwegend aspect voor de provincie. Het overlegorgaan zorgt voor realisatie van V&E in het nationaal park. Om die reden wil de provincie het overleg(orgaan) dat het 'samen NP-zijn' mogelijk blijven steunen.

Ontwikkelplan

Om het commitment in de streek te onderstrepen hebben de samenwerkende partijen in het nationale park een ontwikkelplan gemaakt. Met dit plan leggen zij hun commitment voor het nationaal park voor de periode 2015 – 2022 vast. Het ontwikkelplan geeft de kaders voor de toekomstige ontwikkeling van Nationaal Park De Alde Feanen en toont belanghebbenden (bestuurlijke organisaties, belangenorganisaties, bedrijven, bewoners) wat hun mogelijkheden en rol in Nationaal Park De Alde Feanen kan zijn. Ter bekrachtiging van het commitment is dit convenant opgemaakt,

waarin,

De gemeente Leeuwarden, vertegenwoordigd door haar wethouder mevrouw I. Diks, handelende ter uitvoering van een besluit van het college van burgemeester en wethouders van [datum],

De gemeente Smallingerland, vertegenwoordigd door haar wethouder de heer T. Zwiers, handelende ter uit voering van een besluit van het college van burgemeester en wethouders van [datum],

De gemeente Tytsjerksteradiel, vertegenwoordigd door haar wethouder de heer G. Schippers, handelende ter uitvoering van een besluit van het college van burgemeester en wethouders van [datum],

De provincie Fryslân, vertegenwoordigd door gedeputeerde de heer J. Kramer, daartoe gevolmachtigd door de Commissaris van de Koningin, handelende ter uitvoering van een besluit van het college van gedeputeerde staten van [datum],

It Fryske Gea, vertegenwoordigd door de heer H. de Vries, handelende ter uitvoering van een besluit van het bestuur van [datum],

It Wetterskip, vertegenwoordigd door de heer P. van Erkelens, handelende ter uitvoering van een besluit van het bestuur van [datum],
De VVV's, vertegenwoordigd door de heer R. Jansen, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

Dorpsbelang Warten, Grou en Wergea, vertegenwoordigd door de heer H. de Groot, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

Vereniging Princenhof/ ERF, vertegenwoordigd door de heer F. Vogelpoel, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

Dorpsbelang Earnewâld, Oudega, De Veenhoop en Goëngahuizen, vertegenwoordigd door de heer H. de Vlas, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

Watersportverbond Noord, vertegenwoordigd door de heer J. Woudstra, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

LTO Noord, vertegenwoordigd door de heer J. de Boer, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

Vereniging Rietsnijders, vertegenwoordigd door de heer U. Postma, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

De Marrekrite, vertegenwoordigd door de heer L. Touwen, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

IVN, vertegenwoordigd door de heer F. de Jong, handelende ter uitvoering van een besluit van het bestuur van [datum],

HISWA/ Recron, vertegenwoordigd door de heer C. Zandstra, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

Friese Milieufederatie, vertegenwoordigd door de heer P. de Haan, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

Vereniging Friese Rondvaart ondernemingen, vertegenwoordigd door mevrouw A.J. Kamper, handelende ter uitvoering van een besluit van de vereniging van [datum],

Overwegende dat:

- NP De Alde Feanen onder drie gemeenten blijft vallen, te weten de gemeenten Leeuwarden, Smallingerland en Tytsjerksteradiel;

- het bij NP De Alde Feanen gaat om een gebied met een bijzondere kwaliteit op het gebied van natuurwaarden, dat in relatie daarmee ook recreatieve waarde heeft;
- NP De Alde Feanen op grond van deze kwaliteit en waarden de status heeft van Nationaal Park;
- het voor het beheer, de inrichting en de ontwikkeling van NP De Alde Feanen van belang is, dat zij zo veel mogelijk als één gebied wordt gezien;
- het Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen van grote waarde is voor het beleid en de aansturing van het Nationaal Park;
- dat het Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen een brede samenstelling kent van bij De Alde Feanen betrokken partijen;
- het gelet op deze samenstelling van belang is, dat de betrokken partijen voor zover het hun taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden betreft - tot een gecoördineerde inbreng komen in het Overlegorgaan Nationaal Park De Alde Feanen;
- het daarbij van belang is, dat de betrokken partijen zo veel mogelijk het op het gebied betrekking hebbende beleid, inrichting, beheer en toezicht op elkaar afstemmen, en dat het gewenst is dat er tussen de betrokken partijen goede afspraken met betrekking tot deze afstemming bestaan en dat deze waar nodig worden hernieuwd;
- het goed is om periodiek de werking van deze afspraken voor het zo adequaat mogelijk als één gebied functioneren en ontwikkelen van De Alde Feanen te beoordelen;

Afspreken dat:

Artikel 1

Het overlegorgaan heeft tot taak zorg te dragen voor de inrichting en het beheer en het functioneren van het nationaal park overeenkomstig het goedgekeurde beheer- en inrichtingsplan. Daartoe behoort onder meer:

a) het actualiseren van het beheer- en inrichtingsplan plus;
b) het streven naar onderlinge afstemming van alle voor de inrichting en het beheer van belang zijnde plannen en activiteiten;
c) het doen van voorstellen voor de besteding van de voor het nationaal park beschikbare middelen in het kader van een jaarlijks voortschrijdend meerjarenprogramma met bijbehorende begroting;
d) besteding van gelden op basis van een door het OO goed te keuren meerjarenprogramma, het opstellen van jaarplannen, controle op de bestedingen van gelden en coördinatie van de uitvoering van projecten binnen het kader van het beheer- en inrichtingsplan plus;
e) het opstellen van een meerjarenprogramma voorlichting en educatie, ter bevordering en coördinatie van voorlichting en educatie met betrekking tot het nationaal park.

Artikel 2

In het overlegorgaan nemen zitting:

a) een onafhankelijk voorzitter, tevens lid van het overlegorgaan;
b) de vertegenwoordigers van de convenantspartijen;

Artikel 3

a) De convenantspartijen wijzen een vertegenwoordiger aan;
b) Van de aanwijzing van de vertegenwoordigers, wordt door de organisaties mededeling gedaan aan de secretaris van het overlegorgaan.

Artikel 4

a) De voorzitter wordt door het overlegorgaan, op voordracht van een benoemingscommissie, benoemd. De benoeming wordt uitgevoerd door de betreffende Gedeputeerde van de provincie Fryslân, in zijn hoedanigheid als vice voorzitter van het Overlegorgaan.
b) De voorzitter wordt benoemd voor een periode van vier jaar, waarna eenmalig herbenoeming voor een periode van vier jaar mogelijk is.

Artikel 5

a) Het secretariaat van het overlegorgaan berust bij een door de provincie Fryslân, te benoemen ambtenaar in dienst van deze provincie.
b) De financiële boekhouding van de structurele gelden berust bij de provincie Fryslân of bij het Overlegorgaan zelf. Hierover vindt jaarlijks afstemming plaats met de provincie.
c) Het overlegorgaan regelt de openbaarheid en de plaats van zijn vergadering, alsmede de overige aspecten van zijn inrichting en werkwijze. Dit wordt in een huishoudelijk reglement vastgelegd.
d) Het overlegorgaan brengt jaarlijks van zijn werkzaamheden en de daarmee samenhangende ontwikkelingen in het nationaal park verslag uit aan alle convenantspartijen.

Artikel 6

Het Overlegorgaan stelt een Dagelijks Bestuur in:
a) waarin zitting nemen, de voorzitter, secretaris, een wethouder van één van de drie gemeentes, die ook de andere twee gemeentes vertegenwoordigt, en een betrokkene uit het gebied, die de overige organisaties vertegenwoordigt,
b) waarvan de leden een zittingsduur kennen van maximaal 4 jaar. Verlenging van de periode gaat in overleg met het Overlegorgaan,
c) die ze mandateert samen met de werkgroepen beleidsvoorbereidende werkzaamheden te verrichten,
d) die ze mandateert het vooraf vastgestelde jaarplan uit te voeren,
e) die ze mandateert de financiële huishouding uit te voeren, conform jaarplan.
f) die jaarlijks na de afsluiting van het boekjaar, doch uiterlijk maart van het volgende boekjaar, financiële verantwoording aflegt aan het OO.

Artikel 7

In haar functioneren:
a) zoekt het nationale park voortdurend de samenwerking met de streek.
b) blijft het nationaal park participeren in de Stichting Samenwerkingsverband Nationale Parken.
c) blijft het nationale park lid van de Europese organisatie Europarc.

Artikel 8

Indien in het overlegorgaan belangrijke verschillen van inzicht blijken te bestaan, doet de voorzitter van het overlegorgaan daarvan mededeling aan de provincie Fryslân, die daarop de naar hun oordeel nodige stappen ondernemen.

Artikel 9

De convenantspartijen spreken af zich in te zetten voor het park voor zover dit noodzakelijk is en dit in hun mogelijkheden ligt. Dit kan bestaan uit een financiële bijdrage en/of personele inzet en kennis. De partijen maken hier onderling jaarlijks separaat afspraken over.